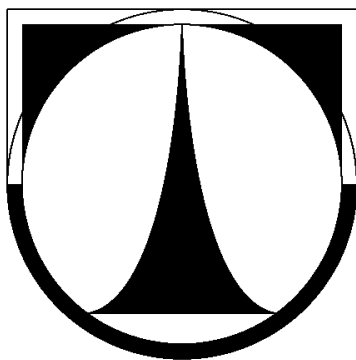

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

Ekonomická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2012

Bc. Anna Kamlerová

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

Ekonomická fakulta

Studijní program: N 6208 Ekonomika a management
Studijní obor: Podniková ekonomika

Pokrizový vývoj ekonomiky Japonska a implikace pro podnikatelské subjekty

Development of Japanese Economy after Crisis and Implication for Business Subjects

DP-EF-KEK-2012-30

Bc. Anna Kamlerová

Vedoucí práce: prof. Ing. Jiří Fárek, CSc., Katedra ekonomie

Konzultant: PhDr. Ivan Zikmund, MEIWA SALES CO., LTD. LIBEREC
BRANCH OFFICE

Počet stran: 93

Počet příloh: 0

Datum odevzdání: 4. května 2012

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

V Liberci, dne 4. května 2012

---

vlastnoruční podpis

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala panu prof. Ing. Jiřímu Fárkovi, Csc. za vedení mé diplomové práce a za cenné rady při jejím zpracování. Dále také děkuji konzultantovi PhDr. Ivanu Zikmundovi, manažerovi liberecké pobočky MEIWA SALES CO., LTD., za odbornou pomoc.

Anotace

Diplomová práce je zaměřena na vývoj japonského hospodářství od počátku 21. století až po současnost a jeho vliv na podnikatelské subjekty. První kapitola krátce popisuje události a situaci v Japonsku v 90. letech, které výrazně ovlivnily ekonomiku země i v novém miléniu. Druhá kapitola je rozčleněna do několika částí, které mapují makroekonomický vývoj od Koizumiho éry, přes světovou hospodářskou a finanční krizi až do roku 2011. Jsou v ní zachyceny kroky vlády i centrální banky v rámci fiskální a monetární politiky, které mají zajistit stabilitu ekonomiky, její udržitelnost a popřípadě i budoucí růst. Pozornost je věnována i současné politické scéně, demografickým problémům či živelné pohromě, kterou bylo Japonsko zasaženo v březnu 2011. Třetí kapitola charakterizuje vzájemný obchod mezi Českou republikou a Japonskem, dále popisuje překážky vstupu na japonský trh pro zahraniční a tedy i české podnikatelské subjekty a zároveň také uvádí východiska zmiňovaného problému. V závěru diplomové práce jsou shrnuty poznatky, které jsou v ní prezentovány a úvahy o možném vývoji japonské ekonomiky v budoucnosti.

Klíčová slova

Bublinový efekt, Japonsko, japonská ekonomika, deflace, veřejný dluh, stárnoucí populace, zemětřesení v Japonsku, zahraniční obchod, japonský trh, možnosti vstupu na trh.

Annotation

This diploma thesis is focused on the development of Japanese economy from the beginning of the 21st century to the present and on its influence on business subjects. The first chapter shortly describes the events and situation in Japan in the '90s that significantly affected the economy even in the new millennium. The second chapter is divided into several parts. Each part represents specific period from the Koizumi's era, over global economic and financial crisis until the year 2011. There are described steps of the Japanese government and the Bank of Japan in the fiscal and monetary policy that they should secure the stability of economy, its sustainability and its possible future growth. Attention is paid to the political scene, demographic issues or natural disaster from March 2011, too. The third chapter deals with the mutual trade between the Czech Republic and Japan. It describes obstacles of market entry for foreign business subjects in Japan. There are also mentioned solutions of this problem. In the last chapter there are summarized all presented facts and thoughts about possible development of Japanese economy in the future.

Keywords

Bubble effect, Japan, Japanese economy, deflation, public debt, ageing population, earthquake in Japan, international trade, Japanese market, market entry possibilities.

Obsah

Seznam obrázků.....	11
Seznam tabulek	12
Seznam zkratk a symbolů	13
Úvod	15
1 Japonské hospodářství v 90. letech.....	17
1.1 Bublinový efekt.....	17
1.2. Vývoj ekonomiky po splasknutí bubliny	20
2 Japonsko na počátku 21. století	26
2.1 Koizumiho vláda a jeho reformy (období 2000 – 2006).....	26
2.1.1 Vznik Rady pro ekonomickou a fiskální politiku.....	29
2.1.2 Privatizace Japonské pošty	31
2.1.3 Veřejný dluh země.....	32
2.1.4 Boj s deflací	33
2.2 Období 2006 – 2009.....	34
2.3 Makroekonomický vývoj Japonska od roku 2009	37
2.3.1 Současná politická scéna	38
2.3.2 Fiskální politika	39
2.3.3 Monetární politika	44
2.4 Průmysl	47
2.5 Trh práce	49
2.5.1 Stárnoucí populace	51
2.6 Zahraniční obchod Japonska.....	55
2.6.1 Komoditní struktura ZO	57
2.7 Velké japonské zemětřesení a vlna tsunami	59
3 Obchodní spolupráce mezi Českou republikou a Japonskem	62
3.1 Zahraniční obchod mezi ČR a Japonskem.....	63
3.1.1 Dovoz z Japonska do ČR.....	64
3.1.2 Vývoz z České republiky do Japonska	65
3.1.3 Možnosti vstupu českého zboží na japonský trh	67

3.1.4 Významné organizace zřízené pro podporu vzájemného obchodu a podnikání v Japonsku	73
Závěr	78
Seznam použité literatury	83

Seznam obrázků

Obr. 1: Burzovní index Nikkei 225 v letech 1985 - 1995	18
Obr. 2: Vývoj indexu cen půdy v období 1985 - 1995	19
Obr. 3: Vývoj velikosti veřejného dluhu Japonska 2000 – 2011 v %	33
Obr. 4: Vývoj míry inflace v letech 2001 - 2011.....	45
Obr. 5: Výdaje na výzkum a vývoj podle oblastí za rok 2010 v %	48
Obr. 6: Míra nezaměstnanosti v letech 2001 - 2012.....	49
Obr. 7: Věková struktura obyvatel v Japonsku v letech 1950, 2010, 2050	52
Obr. 8: Podíl stálých a přechodných pracovníků podle pohlaví a věku v %	53
Obr. 9: Komoditní struktura japonského vývozu v roce 2010 v %	58
Obr. 10: Dovoz minerálních paliv do Japonska v % za rok 2010	58
Obr. 11: Komoditní struktura japonského dovozu v roce 2010 v %	59
Obr. 12: Jaderné elektrárny ohrožené po zemětřesení.....	60
Obr. 13: Průměrný počet dní potřebných pro založení podniku ve vybraných zemích	71
Obr. 14: Počet kroků (procedur) potřebných pro založení podniku ve vybraných zemích.	71

Seznam tabulek

Tab. 1: Vývoj vybraných makroekonomických ukazatelů v letech 1991 - 2000	21
Tab. 2: Vývoj vybraných makroekonomických ukazatelů v letech 1991 - 2006	27
Tab. 3: Vývoj vybraných makroekonomických ukazatelů v letech 2006 - 2009	34
Tab. 4: Tempo růstu HDP v letech 2001 - 2012.....	38
Tab. 5: Vývoj zahraničního obchodu Japonska v letech 2007 - 2011 v bil. JPY	56
Tab. 6: Přehled nejvýznamnějších obchodních partnerů Japonska v roce 2011	57
Tab. 7: Vývoj zahraničního obchodu s Japonskem v letech 2007 - 2011	63
Tab. 8: Nejvíce dovážené komodity z Japonska v roce 2011	65
Tab. 9: Nejvíce vyvážené komodity do Japonska v roce 2011	67

Seznam zkratek a symbolů

ASEAN	Associations of Southeast Asian Nations Sdružení národů jihovýchodní Asie
BOJ	Bank of Japan
CEFP	Council on Economic and Fiscal Policy Rada pro hospodářskou a fiskální politiku
ČR	Česká republika
DPJ	Democratic Party of Japan Demokratická strana Japonska
EU	Evropská unie
FDI	Foreign Direct Investment Přímé zahraniční investice
FILP	Fiscal Investment and Loan Program Rozpočtový úvěrový a investiční program
FO	Fyzická osoba
FSA	Financial Supervisory Agency Agentura pro finanční dozor
HDP	Hrubý domácí produkt
IBSCs	Invest Japan Business Support Centers
JCCI	Japan Chamber of Commerce and Industry Japonská obchodní a průmyslová komora
JETRO	Japan External Trade Organization
JPY	Japonský jen
LDP	Liberal Democratic Party Liberální demokratická strana
LLP	Limited Liability Partnership
METI	Ministry of Economy, Trade and Industry Ministerstvo hospodářství, obchodu a průmyslu
MIPRO	Manufactured Imports Promotion Organization Organizace na podporu dovozu zpracovaných výrobků
OECD	Organization for Economic Cooperation and Development Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
PO	Právnícká osoba
R & D	Research and Development
TARIC	Tarif intégré communautaire
TBEP	Tokyo Business Entry Point

TEPCO	Tokyo Electric Power Company
TUL	Technická univerzita v Liberci
USA	Spojené státy americké
USD	Americký dolar
WTO	World Trade Organization Světová obchodní organizace
ZO	Zahraniční obchod

Úvod

Japonsko je země, která zaujme svoji bohatou historií, kulturou, tradicemi, zvyky, ale také ekonomickou a technologickou vyspělostí. Všechny tyto oblasti jsou propojené a mají vliv na samotný vývoj této země. Na jedné straně se v japonské kultuře objevují prvky západní civilizace spojené s výstřední a okázalou spotřebou konzumní společnosti a na straně druhé se klade důraz na tradiční hodnoty, střídmost, šetrnost, píli a disciplinovanost.

Významným bodem v historii japonského národa bylo období Meidži, které trvalo 44 let (1868 – 1912). V této době byla vláda navracena do rukou císaře. Byl zrušen feudální systém a v zemi se začaly provádět významné vládní, ekonomické, sociální a vojenské reformy. Po více jak dvoustetleté izolaci Japonska byl znovu obnoven kontakt se západním světem. Země převzala mnoho objevů, technologií a postupů od západní civilizace. Díky tomu se Japonsko začalo rychle modernizovat a položilo tak základy pro rychlou transformaci státu v budoucí světovou velmoc.

Japonsko vzkvétalo až do 2. světové války. Na jejím konci zůstalo na straně poražených a pod nadvládou USA. Země byla zdevastovaná po bombardování americkými vojsky. Mnoho lidí přišlo o život a o své domovy, továrny byly z velké části poškozeny nebo zničeny a infrastruktura byla ve většině případů nepoužitelná. Obyvatelstvo trpělo nedostatkem potravin, vzrostla inflace, chudoba, nezaměstnanost a HDP klesl na úroveň z roku 1917. Pod dohledem okupačních sil došlo k demilitarizaci Japonska a byly zavedeny nové politické, ekonomické a sociální reformy. Díky tomu se podařilo postavit nový demokratický a hospodářský systém, který umožnil Japonsku vstoupit do další etapy svého ekonomického vývoje, během které se stalo jednou z hospodářsky nejsilnější a technologicky nejrozvinutější zemí světa a získalo pozici světové dvojky. Pozitivní vývoj japonského hospodářství se zastavil až na počátku 90. let, kdy došlo k protržení spekulativní „bubliny“, které zapříčinilo budoucí stagnaci a pozdější recesi ekonomiky.

Cílem této diplomové práce je poskytnout ucelený přehled o vývoji japonského hospodářství od počátku 21. století až do současnosti, o významných událostech, které ovlivnily jeho vývoj v době celosvětové krize a především po ní, a také jak jsou postojí Japonska ovlivněny podnikatelské subjekty. První kapitola pojednává o příčinách vzniku bublinové ekonomiky a důsledcích po jejím splasknutí, které se negativně promítly do

japonské ekonomiky v 90. letech a výrazně ovlivnily vývoj země i v novém tisíciletí. Druhá kapitola této práce poskytuje přehled o vývoji japonského hospodářství na počátku 21. století. Zachycuje éru premiéra Koizumiho, ve které probíhalo reformní úsilí a snahy vrátit japonskou ekonomiku na výsluní. Popisuje některé z kroků, které Koizumiho vláda realizovala a také úspěchy, kterých dosáhla. Pojednává též o době velké hospodářské a finanční krize, kterou bylo Japonsko značně zasaženo. Nastiňuje problémy, se kterými se země potýkala a také opatření, která přijala japonská vláda a centrální banka. Závěrečná část druhé kapitoly mapuje politický a hospodářský vývoj země od roku 2009 až do současnosti. Zabývá se rovněž otázkami z oblasti demografie a přírodní katastrofou z března 2011. Třetí kapitola je zaměřena na obchodní spolupráci Japonska s Českou republikou. Sleduje vývoj vzájemného obchodu v posledních 5 letech, či jaké komodity jsou nejčastěji předmětem obchodu. Popisuje nejen základní problémy, které mají české a ostatní zahraniční podnikatelské subjekty při vstupu na japonské trhy, ale také uvádí možnosti, jak mohou překážky překonat.

1 Japonské hospodářství v 90. letech

Abychom lépe porozuměli průběhu japonského hospodářství v novém tisíciletí, je nutné zmínit se o vývoji ekonomiky během poslední dekády 20. století. Na začátku 90. let se ekonomický růst zastavil a Japonsko se dostalo na pokraj nejhlubší ekonomické krize od 2. světové války. Během posledních deseti let 20. století prošlo japonské hospodářství několika recesemi a vyznačovalo se slabým ekonomickým růstem. Toto období je také označováno za „ztracené desetiletí“.

1.1 Bublinový efekt

Bublinový efekt neboli tzv. *bubble boom* se objevil v Japonsku na trzích aktiv v r. 1986 a trval až do roku 1991. Bubble boom se vyznačuje vysokým nárůstem nabídky peněz, růstem cen aktiv (nemovitostí, cenných papírů a půdy) a celkovým přehřátím ekonomiky.

Jako příčina vzniku bublinové ekonomiky se velmi často uvádí Dohoda z Plaza (*Plaza Accord*), která byla uzavřena dne 22. září 1985 v New Yorku mezi tehdejšími členy G5.¹ Jak uvádí Stuchlíková² ve své disertační práci, japonská ekonomika pokračovala v dlouhodobě prosazované strategii hospodářského růstu zaměřené na vývoz, která měla za následek negativní vývoj běžného účtu platební bilance Spojených států amerických (deficit USA představoval téměř 3 % HDP, obchodní přebytek Japonska s USA tvořil přibližně 37 % jeho celkového obchodního přebytku). V dohodě ministrů financí a guvernérů bank G5 (*Announcement the Ministers of Finance and Central Bank Governors, 1985*) byly upraveny kurzy japonského jenu (JPY) a západoněmecké marky vůči americkému dolaru (USD), aby se snížil vysoký deficit běžného účtu USA a také se zlepšila konkurenceschopnost amerického zboží na světových trzích. Zároveň se Japonsko zavázalo ve větší míře odstranit protekcionistická opatření a liberalizovat tak svůj domácí

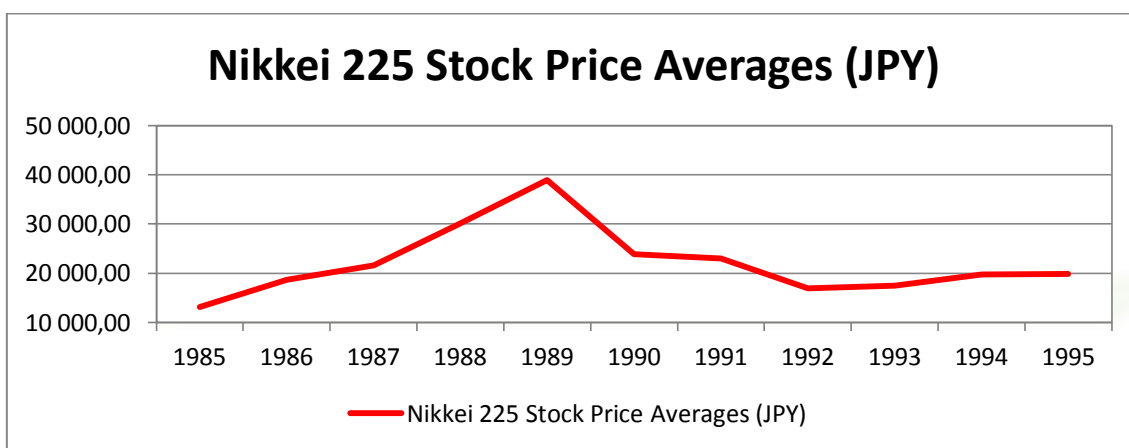
¹ USA, Japonsko, Francie, Velká Británie, Německo

² STUHLÍKOVÁ, Zuzana. *Japonská ekonomika: faktory vývoje a hospodářské cykly*. Praha, 2008, s. 62 - 61. Disertační práce (Ph.D.). Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta mezinárodních vztahů.

trh vůči zahraničním výrobkům a službám, provádět expanzivní hospodářskou politiku a zajistit apreciaci JPY na úrovni, která odpovídala rostoucí síle japonské ekonomiky.

Během jednoho roku klesl americký dolar vůči jenu téměř o polovinu, i přesto k příliš velkému omezení exportů z Japonska do USA nedošlo. V únoru 1987 byla uzavřena Dohoda z Louvre (*Louvre Accord, 1987*), ve které se Japonsko zavázalo provádět fiskální a monetární politiku za účelem posílení domácí poptávky a také zajistit stabilní kurz JPY vůči USD. Ovšem i přes tato opatření přebytek obchodní bilance Japonska klesal pozvolna.

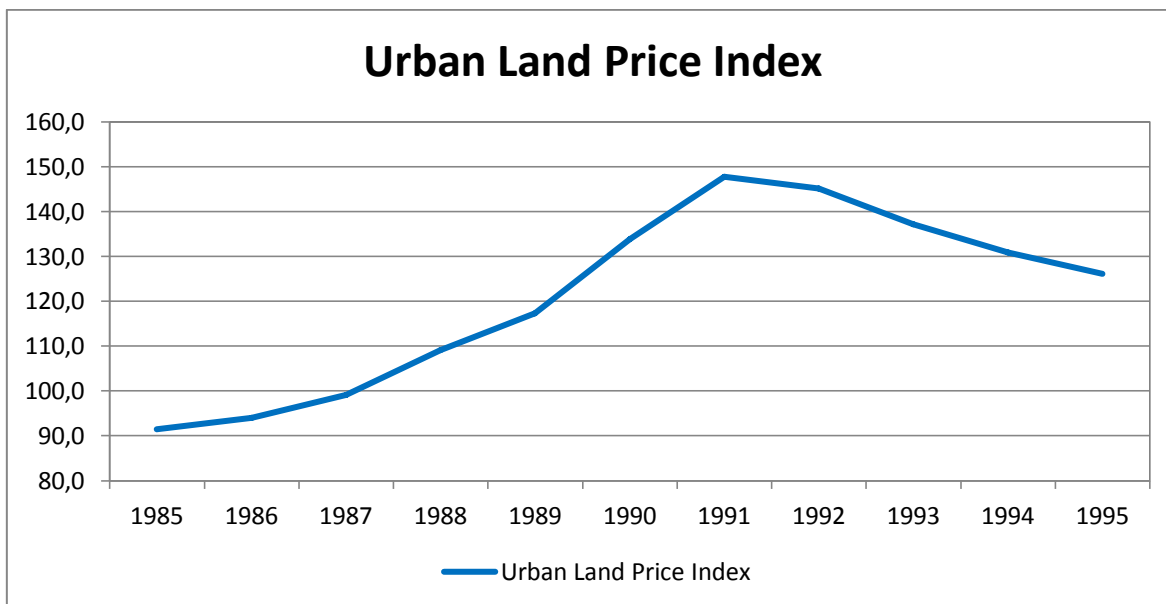
Kvůli tlaku od zahraničních partnerů z G7 na apreciaci měny, liberalizaci trhu a také hrozící recesi, musela Bank of Japan (BOJ) zareagovat a postupně snížit diskontní sazby. Poprvé byly sazby sníženy v r. 1986. Z původních 5 % postupně klesly až na 2,5 % v r. 1987. Cílem bylo především podpořit domácí poptávku, což se také povedlo. Díky velmi nízké diskontní sazbě se zlevnily úvěry a podnikatelské subjekty i lidé si začali ve velkém půjčovat. To způsobilo velký nárůst poptávky po nemovitostech, cenných papírech a půdě, následovaný zvýšením jejich cen. Další půjčky nebylo těžké získat, protože byly kryty právě těmito aktivy, která sloužila jako zástavy a jejichž hodnota se neustále zvyšovala. Růst cen nemovitostí a akcií způsobil tzv. **inflaci aktiv**, která se vyznačovala prudkým růstem burzovních indexů a indexů cen půdy viz Obr. 1 a Obr. 2. Burzovní index Nikkei 225 dosahoval v r. 1989 své rekordní hodnoty 38 915,87 JPY.

Obr. 1: Burzovní index Nikkei 225 v letech 1985 - 1995

Zdroj: *Historical Statistics of Japan, Chapter 14* [online]. Ministry of Internal Affairs and Communications: Statistic Bureau, 2011. [vid. 2011-12-14]. Dostupné z: <http://www.stat.go.jp/english/data/chouki/14.htm>.

Obr. 2: Vývoj indexu cen půdy v období 1985 - 1995

Zdroj: *Historical Statistics of Japan, Chapter 22* [online]. Ministry of Internal Affairs and Communications: Statistic Bureau, 2011. [vid. 2011-12-14]. Dostupné z: <http://www.stat.go.jp/english/data/chouki/22.htm>.

Za dané situace hrozilo Japonsku přehřátí ekonomiky, a proto se v roce 1989 Bank of Japan rozhodla zvýšit diskontní sazbu na 4,25 % a o rok později na 6 %.³ Nastal konec bublinové ekonomiky a následoval strmý pokles poptávky a cen na trzích aktiv. Burzovní index Nikkei 225 Average se začal propadat (v roce 1992 dosáhl hodnoty 16 924,95 JPY, a klesl téměř o 44% oproti roku 1989⁴). Indexy cen půdy zaznamenaly stejný trend s několikaměsíčním zpožděním. Mnoho podnikatelských subjektů, ale i domácností, se dostalo do platební neschopnosti a nemohly splácet svoje úvěry. Banky měly v držení akcie pochybné hodnoty a byly přehlceny nedobytnými půjčkami.

Je nutné dodat, že uvolnění monetární politiky nebylo jedinou příčinou pro vznik bublinové ekonomiky. K její existenci přispěly i další faktory. Jak uvádí Stuchlíková,

³ *Bank of Japan Statistics* [online]. Bank of Japan, 2011. [vid. 2011-12-14]. Dostupné z: <http://www.boj.or.jp/en/statistics/boj/other/discount/cdab0100.csv>.

⁴ *Historical Statistics of Japan, Chapter 14* [online]. Ministry of Internal Affairs and Communications: Statistic Bureau, 2011. [vid. 2011-12-14]. Dostupné z: <http://www.stat.go.jp/english/data/chouki/14.htm>

jednalo se např. o „specifický daňový systém a regulace trhu s půdou, slabé kontrolní mechanismy bankovního sektoru a vysoké sebevědomí japonské ekonomiky“. ⁵

Daňový systém a regulace trhu nemovitostí a půdy umožnily vznik prostoru pro spekulace s těmito aktivy. Daň z převodu nemovitostí i z půdy byla vyšší než daň z jejich vlastnictví, což vedlo k odkládání jejich prodeje s očekáváním, že prodejní ceny porostou, a tak za ně později vlastníci získají vyšší hodnotu.

Po splasknutí bubliny se ukázalo, v jak vážném stavu je bankovní sektor. Banky během této éry poskytovaly nadměrné množství půjček, které se pak staly z velké části nedobytné. Kraft a Fárek uvádí, že „jejich výše je odhadována na více než jeden bilion USD“. ⁶ Bankovní instituce byly silně podkapitalizované, neměly dostatek finančních prostředků na krytí půjček a ztrácely důvěryhodnost. Vklady do bank začaly klesat, což vedlo k nucenému omezení poskytování dalších úvěrů. Důvodem, proč se bankovní sektor dostal do takové situace, byla **nedůslednost a velmi slabá úroveň kontrolních mechanismů**, které by zajistily vyšší disciplínu finančních institucí, firem, ale i domácností.

Díky vysokému tempu růstu ekonomiky vzniklo v Tokiu jedno ze světových finančních center. Stalo se lákadlem pro velké množství zahraničních subjektů, které zde začaly zakládat své pobočky. To přispělo k dalšímu zvýšení poptávky po nemovitostech a půdě a k dalšímu nárůstu cen. **Sebevědomí japonské ekonomiky** rostlo a země byla považována za velmi váženého obchodního partnera.

1.2. Vývoj ekonomiky po splasknutí bubliny

V 90. letech zažila japonská ekonomika velmi těžké časy, které jsou označovány za „ztracené desetiletí“. Po velmi dlouhém růstu trvajícím s menšími přestávkami

---

⁵ STUHLÍKOVÁ, Zuzana. *Japonská ekonomika: faktory vývoje a hospodářské cykly*. Praha, 2008, s. 72. Disertační práce (Ph.D.). Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta mezinárodních vztahů.

⁶ KRAFT, J. a J. FÁREK, 2008. *Světová ekonomika a ekonomická integrace v období globalizace*. 2. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2008, s. 115. ISBN 978-80-7372-413-9.

od 2. sv. války až do konce 80. let, se ocitla japonská ekonomika během posledních 10 let na houpačce. Menší oživení střídaly recese, které měly stále větší dopady na hospodářství. Během tohoto období se růst HDP pohyboval v průměru okolo 1,0 % (viz Tab. 1).

Tab. 1: Vývoj vybraných makroekonomických ukazatelů v letech 1991 - 2000

	Průměr 1981-1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Růst HDP v %	4,0	3,8	1,0	0,3	0,6	1,5	5,0	1,8	-1,2	0,8	2,4
Míra inflace (spotř.ceny)	2,1	3,3	1,7	1,2	0,7	-0,1	0,1	1,7	0,6	-0,3	-0,8
Míra nezaměstnanosti	2,5	2,1	2,2	2,5	2,9	3,1	3,3	3,4	4,1	4,7	4,7

Zdroj: *World Economic Outlook, October 1999, September 2002* [online]. Washington, D. C.: International Monetary Fund [vid. 2011-12-14]. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/1999/02/1099ch7.pdf>.
<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2002/02/pdf/appendix.pdf>.

Příčiny stagnace můžeme najít v realitní bublině, jejíž splasknutí vedlo k destabilizaci bankovního sektoru, který se náhle potýkal s velkým množstvím problematických a zároveň nenávratných půjček. Banky tak byly méně ochotné půjčovat další úvěry, což vedlo k bankrotům mnoha středních a malých podniků. To úzce souvisí i s rostoucí nezaměstnaností v zemi. Vzhledem k tomu, že během 90. let se snižovala produkce firem a docházelo i k jejich krachu, zvyšoval se počet lidí bez práce, a to v Japonsku nebylo obvyklé. Nedůvěra lidí a firem se zvyšovala. Domácnosti i podniky byly nuceny snižovat svoji spotřebu a investice, a tím začala průběžně klesat cenová hladina, která vyústila v deflaci. Proti všem uvedeným problémům byla přizpůsobována i hospodářská politika státu. Japonská vláda se snažila zvýšit spotřebu a investice v ekonomice prostřednictvím finančních injekcí, které do určité míry přinesly kýžený efekt. Mělo to ovšem i svoji stinnou stránku. Velké vynakládání peněžních prostředků prostřednictvím expanzivní fiskální politiky sice způsobilo mírné oživení ekonomiky, ale zároveň vedlo ke zhoršování veřejných financí státu. Podle zprávy OECD z června roku 2007, hrubý veřejný dluh vzrostl z 68,6 % HDP v roce 1990 na 95 % HDP v roce 1996. Čistý veřejný dluh (veřejný dluh po odečtení pohledávek státu vůči jiným subjektům) dosahoval však pouze

29,3 % HDP v roce 1996.⁷ Na rozdíl od jiných zemí bylo 90 % tohoto dluhu drženo domácími subjekty. Veřejné instituce (BOJ, Japonská pošta a FILP – *Fiscal Investment and Loan Program*) držely v polovině 90. let více jak polovinu vládních dluhopisů.

Do boje proti stagnaci japonského hospodářství se zapojila i Bank of Japan, která se prostřednictvím expanzivní monetární politiky snažila „nastartovat“ ekonomiku a ukončit tak její negativní vývoj. I přes její snahu snižovat diskontní sazby a zvyšovat množství peněz v oběhu, se japonská ekonomika dostala do tzv. **pasti likvidity**. Jedná se o stav, kdy jsou nominální úrokové sazby velmi nízké (téměř nulové). Na základě toho investoři předpokládají, že ceny ostatních finančních aktiv jsou již tak vysoké a úrokové sazby tak nízké, že se dá očekávat pokles jejich cen a růst úrokových sazeb. Právě v pasti likvidity je monetární expanze neúčinná, protože veřejnost upřednostní držbu peněžních prostředků v hotovosti.

Kromě rostoucího zadlužení se zhoršovala situace i ve finančním sektoru. Komerční banky a ostatní finanční instituce se od rozpadu bubliny potýkaly s problémem nesplacených půjček. Hodnota nemovitostí, které sloužily jako krytí těchto úvěrů, nadále klesala. Bankám tak hrozilo, že díky velkému množství *non-performing loans*⁸ nebudou schopny v budoucnu pokrýt svými výnosy náklady na poskytnutou půjčku a dostanou se tak samy do ohrožení z nedostatku peněžních prostředků. Japonský finanční trh se stával čím dál více nestabilní. Objem špatných půjček v roce 1997 se oproti roku 1996 zdvojnásobil a dosahoval hodnoty téměř 13,3 bil. JPY.⁹ To vedlo k tomu, že mnoho významných finančních institucí zbankrotovalo. Mezi nimi byly např. Hokkaido Takushoku Bank, Sanyo Securities a Yamaichi Securities. Skandální ovšem bylo, že společnosti manipulovaly s údaji v účetnictví a zkreslovaly tak jejich skutečný stav. Odhalení těchto podvodů vedlo k ještě většímu nárůstu nedůvěry ve stabilitu bank a ostatních finančních

---

⁷ *OECD Economic Outlook* [online]. Paris: OECD Publishing, 2007, vol. 82, no. 1, s. 270 [vid. 2011-12-14]. Dostupné z: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/economics/oecd-economic-outlook-volume-2007-issue-1_eco_outlook-v2007-1-en.

⁸ Jedná se o tzv. špatné půjčky, které dlužníci nesplácejí, a důsledkem toho jejich ekonomická hodnota klesá pod úroveň účetní.

⁹ *Financial Service Agency* [online]. [vid. 2011-12-14]. Dostupné z: <http://www.fsa.go.jp/news/newse/e20030207-1/04.pdf>.

institucí. Domácnosti i firmy začaly ve velkém vybírat svoje peněžní prostředky z účtů, což ohrožovalo existenci zbylých finančních institucí.

Podkapitalizované banky nebyly schopné a ani ochotné poskytovat dostatečné množství nových úvěrů. Tento jev lze označit za tzv. „*credit crunch*“. Opatření, která byla bankami přijata, znesnadnila přístup malým a středním podnikům k novým úvěrům, které na nich byly ve značné míře závislé. Tím, že nemohly firmy získat nové peněžní prostředky, docházelo k dalším krachům v podnikatelské sféře. Tyto problémy ve finančním sektoru působily na negativní vývoj v celé ekonomice a znemožňovaly její rychlejší uzdravení.

Se snahou vyřešit zmíněné problémy přišla vláda s novým programem „*Big Bang*“ (Velký třesk), který schválila začátkem roku 1998 a jeho realizace byla zahájena v dubnu téhož roku. Úkolem tohoto programu bylo deregulovat finanční sektor. Cíhelková a kolektiv uvádí především tyto cíle:

- „*vyřešit velké problémy japonských bank se špatnými úvěry,*
- *zefektivnit devizové hospodaření,*
- *snížit daňovou zátěž,*
- *zvýhodnit obchody s finančními aktivy.*“¹⁰

V souladu s programem Velký třesk byla vládou zřízena Agentura pro finanční dozor (*Financial Supervisory Agency, FSA*), která měla za úkol především kontrolu finančních institucí a sledování situace ve finančním sektoru. Během roku 1998 bylo na podporu bankovního sektoru uvolněno téměř 60 bil. jenů (téměř 12 % HDP).¹¹ I přes značnou státní podporu ke zlepšení v ekonomice nedošlo a Japonsko se dostalo do nejhlubší poválečné recese. Velké obavy budila také rostoucí míra nezaměstnanosti, která dosáhla v roce 1999 výše 4,7 %, viz Tab. 1 na straně 21. Pro jiné státy není tato míra nezaměstnanosti

---

¹⁰ CIHELKOVÁ, E., et al. *Světová ekonomika: nové jevy a perspektivy*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2001. s. 117. ISBN 80-7179-311-6.

¹¹ KANAYA, Akihiro and David WOO. *The Japanese Banking Crisis of the 1990s: Sources and Lessons*. Working Paper No. 00/7. Washington, D. C.: International Monetary Fund, 2000, s. 32.

neobvyklá, ale pro zemi znamenala velký problém. Japonsko se totiž vyznačuje systémem celoživotního zaměstnání. Vzhledem k tomu, že japonské hospodářství procházelo recesí, která měla dopad na snížení produkce firem a u některých i za následek bankrot, mnoho lidí přišlo o práci. Starší lidé byli odrazeni hledat si nové zaměstnání, což bylo samo o sobě velmi těžké. Naopak někteří mladí lidé dávali přednost volnému životnímu stylu, neměli zájem jít do práce a budovat si kariéru, oddalovali založení rodiny. Rychlé stárnutí populace a klesající porodnost tak měly vliv na negativní demografický vývoj. Klesající počet ekonomicky produktivního obyvatelstva a velký objem peněžních prostředků plynoucích na podpory v nezaměstnanosti a na výplatu penzí zvyšoval již tak vysoký veřejný dluh Japonska. Reforma penzijního systému a jiné strukturální reformy byly do budoucna nevyhnutelné.

Další z faktorů, který též ovlivnil vývoj japonské ekonomiky v druhé polovině 90. let, byla jihovýchodní asijská krize probíhající v letech 1997 – 1998. Během devadesátých let došlo k velkému ekonomickému rozvoji asijských států tzv. „*asijských tygrů*“¹². Náklady na místní pracovní sílu byly velmi nízké, a to lákalo velké množství evropských a japonských firem převést svoji výrobu do těchto zemí a snížit tím svoje náklady. Příliv kapitálu byl ohromný. Kurzy měn asijských tygrů však byly vůči dolaru pevně stanoveny a dlouhodobě je udržet, bylo nemožné. Koncem roku 1996 došlo ke kolapsu na thajské burze, jehož příčinou byl propad cen na trhu polovodičů. Problémy v thajské ekonomice se dále prohlubovaly, a v roce 1997 musela centrální banka zasáhnout a zrušit fixaci domácí měny (bahtu) na americký dolar. Devalvace a následně prudký propad bahtu vyvolaly velké obavy a nedůvěru zahraničních věřitelů. Thajským firmám se vlivem devalvace zvýšily jejich zahraniční dluhy a vznikaly otázky, zda je budou schopny splatit. Zahraniční společnosti začaly stahovat své investice a docházelo k velkému odlivu kapitálu z celé oblasti. Jako lavina se šířila krize z Thajska i do ostatních zemí jihovýchodní Asie.

Vzhledem k tomu, že se propojenost jednotlivých ekonomik ve světě zvyšuje, bylo nadmíru jasné, že bude zasaženo i Japonsko. Velikost japonských exportů do těchto zemí

---

¹² Čína, Filipíny, Hong Kong, Indonésie, Jižní Korea, Malajsie, Singapur, Taiwan a Thajsko

dosahovala v roce 1997 téměř 41 %, avšak v roce 1998 klesl jejich objem na 33 %.¹³ I vývoj přímých zahraničních investic (dále FDI) byl negativní. V roce 1997 dosahovaly 1,5 bil. JPY (téměř 20 % z celkového objemu FDI), v následujícím roce se snížily na 0,84 bil. JPY a v roce 1999 byla jejich hodnota necelých 0,8 bil. JPY.¹⁴

Právě díky vyšší propojenosti ekonomik jihovýchodní Asie bylo v zájmu všech, aby se situace zlepšila. Pracovalo se na aktivních hospodářských řešeních, která by pomohla zemím zasažených krizí. Japonsko se zapojilo prostřednictvím přímé finanční pomoci, nákupem vládních obligací asijských zemí a poskytlo jim výhodné úvěry, které umožnily tvorbu strukturálních reforem určených pro uzdravení ekonomik. Japonsko také navrhlo založit Asijský monetární fond, jehož úkolem by byla stabilizace měnových a finančních systémů asijských zemí. Nesouhlas však vyslovily USA a některé evropské státy. Nakonec, jak uvádí Fürst, „...bylo dosaženo dohody v rámci uskupení zemí tzv. ASEAN + 3 (Japonsko, Čína a Jižní Korea) o vzájemné pomoci v případě měnových krizí formou půjček ze státních devizových rezerv zúčastněných zemí.“¹⁵

---

¹³ CALLEN, Tim and Warwick J. McKIBBIN. *Policies and Prospects in Japan and The Implications for the Asia-Pacific Region*. Working Paper No. 01/131. Washington, D. C.: International Monetary Fund, 2001, s. 12-13.

¹⁴ CALLEN, Tim and Warwick J. McKIBBIN. *Policies and Prospects in Japan and The Implications for the Asia-Pacific Region*. Working Paper No. 01/131. Washington, D. C.: International Monetary Fund, 2001, s. 8.

¹⁵ FÜRST, R. Asijská krize tři roky poté. *Mezinárodní politika*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2000, roč. 24, č. 9, s. 10. ISSN 0543-7962.

2 Japonsko na počátku 21. století

V 90. letech docházelo k poměrně častým změnám ministerských předsedů a tedy i vlád. I to se podílelo na nepříznivém vývoji ekonomiky. Proto na počátku nového milénia muselo dojít k nutným změnám, které by nasměrovaly Japonsko k „lepším časům“.

Do nového tisíciletí vstupovala země spíše s obavami z dalšího negativního ekonomického vývoje. Nedůvěra domácností a firem rostla, nezaměstnanost dosáhla téměř 5 %, a proto převládala spíše skepse. Opatření přijatá vládou navyšovala veřejný dluh, který podle OECD dosáhl výše 134% HDP, a monetární politika centrální banky nepřinášela žádné pozitivní účinky.

Japonsko patří mezi hospodářsky nejvyspělejší země světa, které si během svého poválečného vývoje získalo respekt ostatních zemí. V roce 1968 se země stala druhou největší ekonomikou světa za Spojenými státy americkými. V únoru 2011 však japonská vláda potvrdila, že na základě statistik nominální hrubý domácí produkt Japonska představoval 5 474 mld. USD, zatímco nominální HDP Číny dosáhl hodnoty 5 879 mld. USD.¹⁶ Čína tak získala pozici světové dvojky a odsunula Japonsko na místo třetí.

2.1 Koizumiho vláda a jeho reformy (období 2000 – 2006)

Během roku 2000 zaznamenalo japonské hospodářství oživení, které bylo způsobeno růstem exportů a soukromých kapitálových investic především do odvětví informačních technologií a telekomunikací. I nadále se však japonské firmy potýkaly s nadbytečnými výrobními kapacitami a s vysokou zadlužeností. Banky pokračovaly v opatrném poskytování nových půjček, což vedlo k dalším bankrotům firem (v roce 2000 bylo

---

¹⁶ Peníze.cz [online]. [vid. 2011-12-14]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/zpravy-z-trhu/193608-makro-japonsko-uznalo-pokrok-ciny-jako-druhe-nejvetsi-svetove-ekonomiky>.

vyhlášeno 19 071 bankrotů, přičemž 75 % tvořily malé a střední podniky¹⁷). Díky nedostatečnému pokroku v reformách, které byly navrženy koncem 90. let pro posílení ekonomiky, vstoupilo Japonsko do další recese, která začala v prosinci 2000 a skončila v lednu 2002, o čemž značí také pokles tempa růstu HDP (viz Tab. 2). Během této doby byl premiérem Yoshiro Mori (Liberální demokratická strana, LDP), jehož vláda přijala několik opatření v boji proti recesi, nicméně požadované účinky nepřinesla.

Tab. 2: Vývoj vybraných makroekonomických ukazatelů v letech 1991 - 2006

	Průměr 1991 -2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Růst HDP v %	1,2	0,2	0,3	1,4	2,7	1,9	2,0
Míra inflace (spotř.ceny)	0,8	-0,7	-0,9	-0,3	0,0	-0,3	0,3
Míra nezaměstnanosti v %	3,7	5,0	5,4	5,3	4,7	4,4	4,1

Zdroj: *World Economic Outlook Database, October 2000, April 2011* [online]. Washington, D. C.: International Monetary Fund, 2011 [vid. 2011-12-14]. Dostupné z:
<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2000/02/pdf/append.pdf>.
<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2011/01/pdf/tables.pdf>.

Japan Monthly Statistics, Labour and Wages [online]. Ministry of Internal Affairs and Communications: Statistic Bureau, 2011. [vid. 2011-12-14]. Dostupné z:
<http://www.stat.go.jp/english/data/getujidb/index.htm>.

Klíčovým bodem pro zotavení japonského hospodářství bylo jmenování Junichira Koizumiho (LDP) předsedou vlády dne 26. dubna 2001. Ten stanovil určité ekonomické cíle, kterých chtěl dosáhnout za svého působení. Veřejnost si získal svojí schopností vzbuzovat důvěru a naději v lepší časy, odvahou a odhodláním řešit problémy Japonska, které také dokázal jasně a srozumitelně vystihnout. Proto i jeho heslo během voleb znělo: „*Without structural reforms there can be no economic recover*“ („Bez strukturálních reforem není možné ekonomického zotavení“).

¹⁷ STUHLÍKOVÁ, Zuzana. *Japonská ekonomika: faktory vývoje a hospodářské cykly*. Praha, 2008, s. 140. Disertační práce (Ph.D.). Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta mezinárodních vztahů.

Prioritami Koizumiho vlády byly:

- zamezit deflaci,
- oživit průmysl,
- očistit finanční sektor a zbavit banky problematických půjček,
- posílit pravomoci na regionální úrovni,
- snížit veřejné zadlužení,
- provést reformy v oblasti školství, zdravotnictví, v sociální oblasti,
- podpořit prostřednictvím investic výzkum a vývoj.

V červenci roku 2001 se konaly volby do horní komory japonského parlamentu a díky Koizumiho popularitě vyhrála a získala většinu právě Liberálně demokratická strana. Ovšem euforie z vítězných voleb netrvala příliš dlouho. Jako problematické se ukázalo realizovat avizované reformy, na které veřejnost čekala. Situaci zhoršilo i vyslání japonských jednotek do Afghánistánu. Náhle začala popularita vládního kabinetu klesat.

Zároveň se v LDP začaly prohlubovat problémy spojené s odlišnými názory na řešení ekonomické situace. V roce 2003 se konaly volby předsedy strany, které i přes určité obtíže vyhrál Koizumi a upevnil si tak postavení ve straně. Konec roku byl v Japonsku spjat s volbami do dolní komory parlamentu. Jak uvádí Uriu¹⁸, během předvolební kampaně byl velmi často zmiňován tzv. manifest politických slibů, který obsahoval Koizumiho záměry privatizovat Japonskou poštu a Dálniční společnost. Tento manifest však veřejnosti neposkytoval konkrétní kroky na rozdíl od manifestu Demokratické strany Japonska (DPJ), který voličům sliboval např. pokles objemu veřejných výdajů o 30 % do 3 let.

---

¹⁸ URIU, Robert. Japan in 2003: Muddling Ahead? *Asian Survey*. University of California Press, 2004, r. 44, č. 1, s. 168-181. ISSN 0004-4687.

Oblíbenost vládního kabinetu i nadále klesala, což vyústilo ve ztrátu křesel LDP ve volbách do dolní komory parlamentu. Demokratická strana Japonska naopak svoji pozici posílila. Koizumi musel rychle reagovat na neúspěch své strany ve volbách a rozhodl se co nejdříve připravit zákon týkající se privatizace Japonské pošty. K jeho schválení dolní komorou došlo v červenci roku 2005, avšak následně ho horní komora zamítla (na jejím zamítnutí se podíleli i poslanci z LDP). Premiér byl nucen rozpustit dolní komoru parlamentu a v září 2005 vyhlásit předčasné volby.

Koizumiho prioritou se stala privatizace Japonské pošty, která byla i hlavním předvolebním tématem. Podle časopisu *The Economist*¹⁹ předseda strany Koizumi vyloučil z kandidátek právě rebelující poslance, kteří se postarali o zamítnutí původního návrhu. Na jejich místo dosadil známé osobnosti a úspěšné podnikatele (tzv. *assassins*). Pro Liberální demokratickou stranu dopadly volby nad očekávání. LDP získala ve volbách 296 křesel ze 480. Následně byla vytvořena koalice mezi LDP a New Komeito, která získala pohodlnou převahu dvou třetin a mohla tak přehlasovat i veto horní komory parlamentu.

2.1.1 Vznik Rady pro ekonomickou a fiskální politiku

Rada pro ekonomickou a fiskální politiku (*Council on Economy and Fiscal Policy, CEF*) vznikla v roce 2001 jako součást reorganizace ministerstev a centrálního úřadu vlády. Stala se jedním z klíčových poradních orgánů Koizumiho vlády. Hlavním úkolem CEF bylo především převzít kontrolu nad sestavováním státního rozpočtu a od něho odvíjející se fiskální politikou, posílit pozici vlády a předkládat návrhy nových ekonomických reforem. Zároveň bylo nutné zamezit vlivu úředníků z ministerstva financí, kteří byli zapleteni do korupčních skandálů v 90. letech.

CEF tvoří maximálně 10 členů a ministerský předseda, který jí předsedá. Rada byla navržena tak, aby co nejvíce využívala znalostí a zkušeností expertů ze soukromého sektoru a dokázala podle toho efektivně formulovat ekonomickou a fiskální politiku. Proto

---

¹⁹ *Special report: Japan's election. Koizumi gets his way* [online]. *The Economist*, 2005 [vid. 2011-12-14]. ISSN 0013 – 0613. Dostupné z: <http://www.economist.com/node/4400754>.

musí být podle zákona ustanovujícího CEFP alespoň 40 % členů z řad soukromého sektoru. Dále pak musí mít svoje zastoupení v radě ministr pro ekonomickou a fiskální politiku a vedoucí vládního sekretariátu.

Junichiro Koizumi učinil nečekaný krok a do úřadu ministra pro ekonomickou a fiskální politiku jmenoval profesora Heizó Takenaku z Univerzity Keiō. Během jeho působení posílila rada svoji pozici a vliv. Aby CEFP dokázala, že chce co nejvíce zvýšit transparentnost japonské vlády, začala zveřejňovat návrhy všech dokumentů, které předkládala vládě k projednání a k případnému schválení.

Významným dokumentem, který rada předložila již v roce 2001, byla Strukturální reforma japonské ekonomiky: Hlavní zásady makroekonomického managementu (*Structural reform of the Japanese economy: Basic policies for macroeconomic management*). Tento balíček reform obsahoval především vyřešení problému ve finančním sektoru (zbavení se špatných půjček) a sedm stěžejních programů:

1. Privatizace a regulační reformy
2. Program sociálního systému určený k podpoře individuálních schopností
3. Program pro posílení sociální péče a pojištění
4. Zdvojnásobení znalostí – rozvoj lidských zdrojů
5. Revoluce v životním stylu lidí – svoboda výběru
6. Místní nezávislost a revitalizace – posilování pravomocí místních vlád
7. Fiskální reforma²⁰

Každoročně CEFP předkládala nový balíček reform, který byl schvalován vždy v červnu.

Během let 2001 - 2005 bylo schváleno celkem 5 reformních balíčků, které umožnily změny v oblasti fiskální, daňové, finanční, průmyslové a sociální, řešily otázky rozvoje

---

²⁰ *Structural reform of the Japanese economy: Basic policies for macroeconomic management* [online.]

Cabinet Office. [vid. 2011-12-14].

Dostupné z: <http://www5.cao.go.jp/keizai-shimon/english/publication/010621.html>.

lidského kapitálu a zaměstnanosti, zaměřily se na rozvoj regionální samosprávy a na proces tvorby státního rozpočtu. Tyto reformy přinesly větší transparentnost na politické scéně a umožnily určit směr dalšího vývoje japonské ekonomiky.

2.1.2 Privatizace Japonské pošty

Japonská pošta (Japan Post) je největší světovou finanční institucí. Tvoří ji téměř 25 000 poboček s více jak 280 000 zaměstnanci. Instituce poskytuje poštovní, bankovní i pojišťovnické služby a hodnota jejích celkových aktiv dosahuje výše 350 bil. JPY. Cílem privatizace tohoto giganta bylo uvolnit obrovský objem finančních prostředků do soukromého sektoru, zvýšit konkurenceschopnost finančního trhu a oživit japonské hospodářství.

Jaké důvody však vedly Koizumiho k privatizaci Japonské pošty? Jak uvádí Kraft a Fárek: *„Stěžejní problém této instituce není spatřován ani tak ve shromažďování úsporných vkladů a nabízení životního pojištění, i když státní subvence a záruky hrály svou roli v soutěži s komerčními ústavy, jako spíše využívání takto získávaných prostředků. Zejména šlo o zvýhodněné půjčky spřízněným firmám, úvěrování projektů s nejasným ekonomickým opodstatněním, financování veřejných prací ve venkovských oblastech, nakupování rozličných státních dluhopisů, a zvláště pak celkově neprůhledné hospodaření „skrytého rozpočtu“ pod kontrolou byrokratů a politické elity.“*²¹

V říjnu 2005 byl schválen zákon o privatizaci Japonské pošty. V roce 2007 byla transformace zahájena, přičemž celý proces by měl trvat 10 let. Během této doby dojde k rozdělení pošty do 4 relativně samostatných firem (společně vytvoří holding) zaměřených na zasilatelství, životní pojištění, spořitelní služby a řízení přepážkové sítě pošt. Nejpozději do roku 2017 by měly být společnosti samostatné a jejich akcie na burze. Vláda se však rozhodla ponechat si více než třetinový podíl i po skončení privatizace ve společnostech poskytujících poštovní a přepážkovou činnost, aby byla zajištěna všeobecná dostupnost těchto služeb veřejnosti.

---

²¹ KRAFT, J. a J. FÁREK, 2008. *Světová ekonomika a ekonomická integrace v období globalizace*. 2. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2008, s. 118. ISBN 978-80-7372-413-9.

Našly se samozřejmě i hlasy proti privatizaci Japonské pošty. Existovaly obavy z možnosti zavření poboček v odlehlých regionech a propouštění jejích zaměstnanců. Příznivci naopak viděli možnost efektivněji využít finanční prostředky k oživení hospodářství v Japonsku.

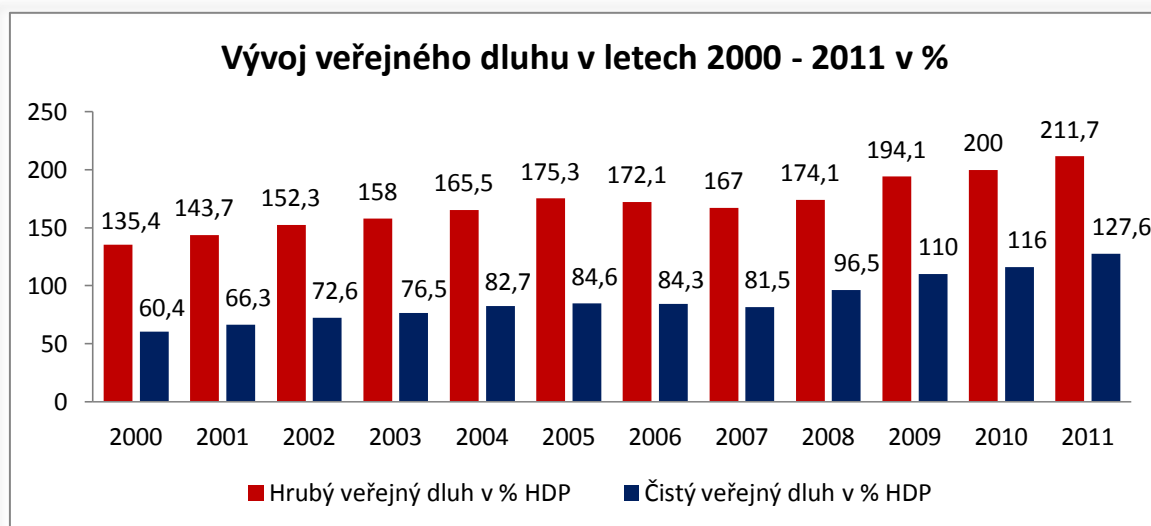
Kromě Japonské pošty byly privatizovány i jiné státní podniky např. Japonské národní dráhy nebo Japonská dálniční společnost.

2.1.3 Veřejný dluh země

Dalším z cílů Koizumiho vlády bylo dosáhnout vyrovnaného státního rozpočtu do roku 2011 a snížit veřejný dluh země. Díky provedeným reformám se dostala ekonomika do období expanze a během let 2002 – 2007 deficit státního rozpočtu klesl z 8,2 % na 3,1 % HDP.²² Veřejný dluh však stále rostl a koncem roku 2007 dosahoval výše 175 % HDP (viz Obr. 3 na str. 33). Čistý veřejný dluh byl však o poznání nižší, protože téměř polovinu státních dluhopisů vlastní veřejný sektor. Zbývající část mají ve vlastnictví finanční instituce, dále pak domácnosti, podniky a zahraniční věřitelé. Japonsko je charakteristické vysokou mírou domácích úspor, a proto vlády spoléhají na tuzemské investory, kteří dluhopisy odkoupí. Ovšem tento postup nelze opakovat do nekonečna. Je známo, že japonské obyvatelstvo stárne, to znamená, že se míra úspor bude do budoucna snižovat a zároveň hrozí ztráta důvěryhodnosti u věřitelů při dalším navyšování dluhu. Proto bude muset japonská vláda hledat jiné cesty pro jeho financování. Neodvratitelná je další fiskální konsolidace, která bude vyžadovat další škrtky ve vládních výdajích a zároveň provést reformy důchodového a daňového systému.

---

²² *OECD Economic Surveys: Japan 2011* [online]. OECD Publishing, 2011, s. 45 [vid. 2012-01-20]. ISBN 978-92-64-09313-3.

Obr. 3: Vývoj velikosti veřejného dluhu Japonska 2000 – 2011 v %

Zdroj: *Japan's Fiscal Condition* 2011. [online]. Ministry of Finance, 2012 [vid. 2012-01-15].

Dostupné z: <http://www.mof.go.jp/english/budget/budget/fy2012/e20111224b.pdf>.

2.1.4 Boj s deflací

Bank of Japan dále bojovala proti deflaci a v roce 2000 se rozhodla opustit politiku nulových úrokových sazeb a přistoupila k mírnému krátkodobému zvýšení úrokové sazby. Bohužel výhledy japonského hospodářství neukázaly vzestupný trend, a tak se úrokové sazby vrátily zpět na původní úroveň. V roce 2001 se BOJ odhodlala k dalšímu kroku jak deflaci zastavit, a to k přechodu od cílování krátkodobých úrokových sazeb k politice kvantitativního uvolňování. Jednalo se o strategii, jejímž cílem bylo zvyšování objemu peněžních prostředků v oběhu. Centrální banka začala nakupovat státní dluhopisy, čímž zvýšila množství peněz na rezervních účtech, které mají komerční banky u centrální banky. To mělo přimět komerční banky k poskytování většího objemu půjček a dát do pohybu trh peněz a ostatních finančních aktiv a následně trh zboží a služeb. BOJ pokračovala v této strategii tak dlouho, dokud míra cenové hladiny nezačala růst a inflace nedosáhla nulových a později i kladných hodnot. Během let 2001 – 2006 dosáhly rezervy téměř 35 bil. JPY, a přesahovaly minimální povinnou výši rezerv. V roce 2006 se BOJ vrátila zpátky

k cílování krátkodobých úrokových sazeb a v následujících měsících se mezibankovní úroková sazba zvýšila na 0,25 % a později na 0,5 %.²³

V roce 2006 opouštěl Koizumi svůj úřad předsedy vlády. Během svého působení odvedl velký kus práce a ve spolupráci s CEEP se mu podařilo stabilizovat a „nastartovat“ japonské hospodářství.

2.2 Období 2006 – 2009

Díky provedeným reformám za éry Junichira Koizumiho dosahovala japonská ekonomika uspokojivých výsledků. Důvěra domácností, podniků a zahraničních investorů začala růst. To se projevilo v tempu růstu HDP (ročně kolem 2 %), v poklesu nezaměstnanosti, v růstu domácí poptávky, podnikových investic a objemu exportů. Japonské hospodářství procházelo největší expanzí od 2. světové války. Bohužel i Japonsko bylo silně ovlivněno celosvětovou krizí v roce 2008, což se odrazilo i na jeho ekonomickém vývoji.

Tab. 3: Vývoj vybraných makroekonomických ukazatelů v letech 2006 - 2009

	2006	2007	2008	2009
Růst HDP %	2,0	2,4	-1,2	-6,3
Míra inflace (spotř.ceny)	0,3	0,0	1,4	-1,4
Míra nezaměstnanosti %	4,1	3,9	4,0	5,1

Zdroj: : *World Economic Outlook, April 2011* [online]. Washington, D. C.: International Monetary Fund, 2011 [vid. 2011-12-14]. Dostupné z WWW:

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2011/01/pdf/text.pdf>.

Japan Monthly Statistics, Labour and Wages [online]. Ministry of Internal Affairs and Communications: Statistic Bureau, 2011. [vid. 2011-12-14]. Dostupné z:

<http://www.stat.go.jp/english/data/getujidb/index.htm>.

---

²³ *OECD Economic Surveys: Japan 2008* [online]. Paris: OECD Publishing, 2009, s. 51-52. [vid. 2011-12-17]. ISBN 978-92-64-04306-0.

Po odchodu Koizumiho nastoupil na místo premiéra kontroverzní politik Shinzo Abe (LDP), který byl velmi často kritizován za svůj nepřiměřený patriotismus, nevhodné chování vůči ostatním asijským zemím a za podporu vojenských aktivit doma i v zahraničí. To mělo za následek ztrátu důvěry a rostoucí nespokojenost u veřejnosti, což se také projevilo ve volbách do horní komory parlamentu v červenci 2007. Strana získala pouhých 83 křesel, zatímco její největší konkurent, Demokratická strana Japonska, získala křesel 106. Tím tak LDP přišla o pozici největší strany v horní komoře. Abe byl donucen k rezignaci a jeho následovníkem se stal Yasuo Fukuda. Nestabilita a časté střídání vlád se odrazily v dalším prosazování reforem, které nebylo důsledné. Na vině bylo i oslabení LDP ve volbách, pro kterou bylo obtížné nové reformy schválit. Vše vyvrcholilo předčasnými volbami v srpnu roku 2009.

Příznivý vývoj ekonomiky zastavila světová ekonomická krize, a ačkoli nebylo Japonsko přímo v jejím epicentru, jeho hospodářství bylo silně zasaženo, protože bylo z velké části závislé na vývozech do jiných zemí světa, ve kterých se poptávka začala prudce snižovat. Exporty a průmyslová výroba klesly od září 2008 do února 2009 o třetinu. Následkem toho vzrostla nezaměstnanost a poklesly mzdy.

Na základě negativních výhledů způsobených globální hospodářskou krizí musela vláda přehodnotit svoje záměry, ustoupit od střednědobé fiskální konsolidace a přijmout opatření s cílem oživit ekonomiku. Parlament schválil mimořádné výdaje a škrty v daních ve výši 4,7 % HDP. Téměř polovina výdajů byla určena domácnostem a firmám, zbytek představoval škrty v daních u sociálního a zdravotního pojištění. Navýšení výdajů ze státního rozpočtu vedlo k dalšímu růstu veřejného dluhu Japonska (viz Obr. 3, str. 33).

Aby se vládě podařilo snížit rostoucí veřejný dluh a zároveň zvýšit příjmy do státního rozpočtu, bylo nutné provést daňovou reformu. V roce 2007 se zvýšila daňová zátěž. Byla navýšena prefekturní daň ze 3 % na 4 % a dále byla vytvořena jednotná municipální daň ve výši 6 %. U fyzických osob se sazba daně pohybuje v rozmezí 5 – 40 % v závislosti na velikosti příjmu. Budeme-li brát v úvahu nejvyšší skupinu, sazba daně z příjmu FO dosahovala v úhrnu spolu s prefekturní a municipální daní 50 % a zařadila se mezi nejvyšší daně ve světě. V oblasti korporátních daní jsou sazby daně z příjmu právnických osob jedny z nejvyšších (30 %), a proto firmy reagují na změny velmi citlivě. Vláda také chtěla

navýšit příjem ze spotřební daně, která v roce 2007 činila pouhých 5 %.²⁴ Do roku 2011 měla dosáhnout 10 %. Vzhledem k velkým výkyvům ve světové ekonomice lze ovšem těžko předpovídat, kdy dojde ke snižování veřejného dluhu země.

Negativní projevy globální krize vyvolaly silné deflační tlaky a BOJ přijala opatření na podporu finančních trhů a postižených firem. Koncem roku 2008 snížila centrální banka úrokovou sazbu z 0,5 % na 0,1 %. Do konce června 2009 poskytla komerčním bankám finanční pomoc ve výši 7,5 bil. JPY (1,5% HDP) a pokračovala nákupem soukromých cenných papírů (v celkové výši 4 bil. JPY) a státních dluhopisů.²⁵

Globální krize zasáhla i bankovní sektor, který byl během let 2002 – 2005 úspěšně restrukturalizován, stabilizován a zbaven více jak poloviny špatných půjček (ze 43,2 bil. JPY v roce 2002 na 15,9 JPY v roce 2005). Japonská vláda se poučila z předchozích 10 let, kdy se potýkala s vysokou nestabilitou finančního sektoru a musela vynakládat značné peněžní prostředky na záchranu bankovní institucí. Existovala velká opatrnost v poskytování půjček a hypotečních úvěrů rizikovým subjektům. Horší situace se objevila na finančních trzích, když poklesly ceny akcií v důsledku nepříznivého ekonomického výhledu v příštích letech. Jak uvádí Kupka: „*Ačkoliv se bankám podařilo od roku 1999 do počátku krize zredukovat množství držených cenných papírů z 8 % na 2 % celkové hodnoty aktiv, ceny akcií jsou ve vztahu ke zdraví bank stále důležité. Ještě v roce 2007 dosahovaly kapitálové výnosy z držby cenných papírů výše 11 bil. JPY, první čtvrtletí roku 2009 však přineslo ztrátu 2 bil. JPY. Jelikož se 45 % výnosů k celkovému kapitálu přičítá a ztráty naopak odečítají, pokles cen akcií zhoršil kapitálovou pozici japonských bank.*“²⁶

Během krize se zvýšila poptávka firem po nových úvěrech, ale koncem roku 2009 zájem o půjčky opadl a dokonce se množství nově poskytovaných úvěrů ocitlo v záporných číslech.

---

²⁴ Japonsko: Finanční a daňový systém [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2012 [vid. 2011-12-17]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/japonsko-financni-a-danovy-sektor/5/1000424/#sec5>.

²⁵ OECD Economic Surveys: Japan 2009 [online]. Paris: OECD Publishing, 2009, s. 27 [vid. 2012-01-20]. ISBN 978-92-64-05456-1.

²⁶ KUPKA, Jan. 2010. *Japonská ekonomika na počátku 21. století*. Liberec, 2010, s 56 – 57. Diplomová práce (Ing.). Technická univerzita v Liberci, Ekonomická fakulta.

Navíc úrokové sazby byly stále nízko (vlivem deflace), což mělo za následek i nižší zisky bankovních institucí, které hospodaří od roku 2008 se ztrátou.

2.3 Makroekonomický vývoj Japonska od roku 2009

Japonsko se zařadilo mezi země, které byly zasaženy ekonomickou krizí nejvíce. V roce 2009 tempo růstu HDP pokleslo na -6,3 % a japonská ekonomika procházela nejhlubší recesí od 2. světové války (viz Tab. 4, str. 38). Objem exportů poklesl o 40 %, průmyslová výroba o třetinu, firmy se dostaly do existenčních problémů a bankrotovaly. Mnoho lidí přišlo o práci a nezaměstnanost dále rostla. K obratu došlo v březnu 2009, kdy se zvýšila velikost vývozu především do Číny, jejichž podíl tvořil 25 %.²⁷ Díky růstu exportů se zlepšila situace i v průmyslové výrobě, zisky společností přestaly klesat a investoři začali zase více důvěřovat japonské ekonomice. V posledním čtvrtletí roku 2009 vykázalo hospodářství mírný růst a zdálo se, že je Japonsko z nejhoršího venku. V pozitivním trendu pokračoval i rok 2010, kdy tempo růstu HDP dosáhlo 3,9 %. Avšak i nadále země bojovala s deflací, s poměrně vysokou mírou nezaměstnanosti a především ohromným veřejným dluhem, který se vyšplhal v roce 2011 ke 212 % HDP a Japonsko se tak zařadilo na první příčku mezi země s nejvyšším zadlužením ve světě. Vzhledem k této situaci snížila v lednu 2011 agentura Standard & Poor's hlavní rating²⁸ Japonska na stupeň AA- z hodnocení AA. V srpnu téhož roku přistoupila i agentura Moody's ke snížení ratingového hodnocení na stupeň Aa3. V březnu 2011 zasáhla zemi největší přírodní katastrofa v historii, a to zemětřesení a následná vlna tsunami, která způsobila velké ztráty na životech i na majetku a výrazně ovlivnila další ekonomický vývoj Japonska.

---

²⁷ *OECD Economic Surveys: Japan 2011* [online]. OECD Publishing, 2011, s. 23 [vid. 2012-01-20]. ISBN 978-92-64-09313-3.

²⁸ Rating je mezinárodní nástroj určený k měření bonity zemí nebo jiných subjektů z hlediska jejich důvěryhodnosti a schopnosti dostát svým závazkům. Vyjadřuje stupeň rizikovosti podnikání pro zahraniční subjekty.

Mezi přední ratingové agentury patří Standard & Poor's, Moody's, Fitch-IBCA, Duff&Phelps.

Tab. 4: Tempo růstu HDP v letech 2001 - 2012

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011*	2012*
Růst HDP v %	0,2	0,3	1,4	2,7	1,9	2,0	2,4	-1,2	-6,3	3,9	1,4	2,1

Zdroj: *World Economic Outlook, April 2011* [online]. Washington, D. C.: International Monetary Fund, 2011 [vid. 2011-12-14]. Dostupné z:

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2011/01/pdf/tables.pdf>.

World Economic Outlook Update, June 2011 [online]. Washington, D. C.: International Monetary Fund, 2011 [vid. 2012-02-08]. Dostupné z:

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2011/update/02/index.htm>.

* představuje odhad v příštích letech

2.3.1 Současná politická scéna

V současné době je v japonském parlamentu zastoupeno sedm stran - Liberálně demokratická strana, Demokratická strana Japonska, Nové Komeito, Japonská komunistická strana, Sociálně demokratická strana, "Vaše strana" a Nová lidová strana.

V srpnu 2009 se konaly předčasné volby do dolní komory parlamentu, které vyhrála Demokratická strana Japonska se ziskem 308 křesel z celkových 480 a stala se nejsilnější stranou. Na druhém místě skončil její hlavní oponent Liberální demokratická strana, která získala 119 křesel a vytvořila největší opoziční stranu. V červenci 2010 se konaly volby do horní komory, ve kterých si i přes neúspěch zajistila většinu DPJ a získala převahu v obou komorách parlamentu. Demokratická strana Japonska spolu s Novou lidovou stranou (People's New Party, PNP) vytvořila vládní koalici a novým premiérem Japonska se stal Yukio Hatoyama. Jeho popularita však prudce klesla po odhalení skandálu. Ukázalo se, že Hatoyama obdržel dary v hodnotě 4 miliony USD, které nebyly správně zaznamenány. Nicméně státní zástupce rozhodl o nepotrestání premiéra pro nedostatek důkazů. Ovšem i tak přetrvávaly pochybnosti o jeho důvěryhodnosti. Po osmi měsících v úřadu ministerského předsedy Hatoyama rezignoval. Důvodem byla jednak ztráta důvěryhodnosti, ale především porušení předvolebního slibu o uzavření americké vojenské základny na ostrově Okinawa. Na jeho místo nastoupil Naoto Kan, který byl v úřadu od

června 2010 do srpna 2011. Úřad opustil kvůli nedostatečné schopnosti vést zemi v době krize po ničivém zemětřesení. Od srpna 2011 je předsedou Yoshihiko Noda (DPJ).

2.3.2 Fiskální politika

Fiskální situace v Japonsku dosáhla kritického bodu. V roce 2010 byla téměř polovina státního rozpočtu financována prostřednictvím emise nových dluhopisů. Neustálé navyšování deficitu během období recesí ale i expanzí poukazuje na to, že se nejedná o problém cyklický, způsobený výkyvy v ekonomice, ale o problém strukturální, který navíc zhoršuje deflace.

Velký krok ve fiskální konsolidaci provedla japonská vláda v letech 2002 – 2007, kdy se podařilo snížit schodek rozpočtu z 8,2 % HDP na 3,1 %. Bohužel se v důsledku silné recese v roce 2008 konsolidace zastavila. Příjmy do státního rozpočtu značně poklesly, především u korporátních daní, a japonská vláda musela reagovat na klesající tempo ekonomiky prostřednictvím výrazných fiskálních stimulů, jejichž výše dosahovala 4,7 % HDP. Poskytnutá finanční injekce zafungovala a Japonsko se poměrně rychle zotavilo. Daní za „nastartování“ ekonomiky však bylo navýšení rozpočtového deficitu, který dosáhl 9 % HDP v roce 2009.²⁹ Aby byl zajištěn i další hospodářský růst a předešlo se deflaci, odsouhlasila vláda v prosinci 2009 stimulační balíček v hodnotě 7,2 bil. JPY (1,5 % HDP), který byl zaměřen na:

- navýšení dotací místním samosprávám, které by vyrovnaly pokles v alokaci daní,
- rozšíření úvěrových záruk v hodnotě 1,2 bil. JPY, který byly určeny na půjčky malým a středním podnikům,
- zvýšení dotací určených na nákup energeticky úsporných vozidel, domácích spotřebičů a na podporu investic do energeticky úsporného bydlení,
- dotace poskytnuté firmám s cílem udržet nebo navýšit zaměstnanost, dále poskytnutí peněžních prostředků určených na vzdělávací programy pro

---

²⁹ *OECD Economic Surveys: Japan 2011* [online]. OECD Publishing, 2011, s. 45. [vid. 2012-01-20]. ISBN 978-92-64-09313-3.

nezaměstnané, na založení místních programů pro vytváření nových pracovních míst.³⁰

Po předčasných volbách na podzim roku 2009 stála nová vláda před nesnadným úkolem, a to sestavit rozpočet pro rok 2010, jehož výdaje byly navýšeny o 4,2 %. Z velké části se na tom podílel předvolební program a sliby voličům vítězné DPJ, ve kterém se strana zavázala navýšit přídavky na dítě, zrušit školné na veřejných středních školách, poskytnout přímou podporu výrobcům v zemědělství, zrušit dálniční poplatky aj. Navíc vzrostly téměř o 10 % výdaje na sociální zabezpečení způsobené stárnutím japonského obyvatelstva. Růst výdajů musel být kompenzován, a proto došlo k doposud největšímu poklesu objemu veřejných investic o 18,3 %. Na příjmové straně rozpočtu byl vlivem negativních dopadů krize očekáván pokles příjmů z daní o téměř 19 %, čímž je země nucena stále více spoléhat na půjčky od jiných subjektů a států.³¹ V rozpočtu pro rok 2010 dokonce půjčky převýšily daňové příjmy poprvé od konce 2. světové války.

Pro rok 2010 zůstal státní rozpočtový deficit blízko úrovně 9 % HDP a výše veřejného dluhu dosáhla 200 % HDP (čistý veřejný dluh činil 116 % HDP).³²

V červnu 2010 zahájila japonská vláda realizaci **Strategie hospodářského růstu** (*The New Growth Strategy*), jejímž cílem je stimulovat domácí poptávku, dosáhnout stability v ekonomice, ve veřejných financích, vytvořit pevný a spolehlivý systém sociálního zabezpečení. Díky nové strategii by mělo Japonsko v následujících 10 letech dosáhnout úrovně 3% nominálního hospodářského růstu a snížit nezaměstnanost pod 4 %. Toho chce vláda dosáhnout především stimulací domácí poptávky a snížením závislosti Japonska na exportech. Pro realizaci strategie je ovšem důležité, aby nedošlo k růstu poptávky pouze prostřednictvím finančních podpor z rozpočtu, ale provést potřebné reformy, které sníží výdaje státu.

Strategie je zaměřena na 7 oblastí, které mají umožnit hospodářský růst:

---

³⁰ *OECD Economic Surveys: Japan 2011* [online]. OECD Publishing, 2011, s. 46. [vid. 2012-01-20]. ISBN 978-92-64-09313-3.

³¹ Tamtéž, s. 48.

³² *Japan's Fiscal Condition 2011*. [online]. Ministry of Finance, 2012 [vid. 2012-01-15].

- 1) zelené inovace,
- 2) zdravotní péče,
- 3) finanční sektor,
- 4) asijská ekonomická integrace,
- 5) regionální rozvoj,
- 6) systém inovací,
- 7) zaměstnanost a lidské zdroje.

Strategie hospodářského růstu obsahuje 21 strategických projektů, jejichž výběr a implementace závisí na jejich účinku na poptávku a zaměstnanost, na stupni priorit a na jejich schopnosti dosáhnout značných výsledků s omezenými finančními zdroji.

Ve stejné době, kdy bylo oznámeno zavedení Strategie hospodářského růstu, byla vytvořena Strategie fiskálního řízení (*The Fiscal Management Strategy*), která sloužila pro sestavení rozpočtu na fiskální rok 2011 a pro dosažení dlouhodobých cílů Strategie hospodářského růstu. The Fiscal Management Strategy v sobě zahrnuje:

- *krátkodobý cíl* – udržet státní deficit na úrovni kolem 9 % HDP (ve výši 44 bil. JPY),
- *střednědobý cíl* – snížení deficitu primárního rozpočtu vlády a místních samospráv o polovinu na úroveň 6,4 % v roce 2015,
- *dlouhodobý cíl* – dosáhnout rozpočtového přebytku v roce 2020 a snižovat veřejný dluh od roku 2021.³³

Ve strategii jsou také stanoveny základní principy pro fiskální řízení. Jedná se především o zajištění trvalých zdrojů příjmů určených pro zavedení nových výdajových programů

---

³³ *OECD Economic Surveys: Japan 2011* [online]. OECD Publishing, 2011, s. 51-52. [vid. 2012-01-20]. ISBN 978-92-64-09313-3.

a daňové úlevy vycházející z pravidla *pay-as-you-go*³⁴, dále pak každoroční snižování rozpočtového deficitu, zajištění stabilních zdrojů příjmů pro financování strukturálních výdajů, omezení v plýtvání peněžních prostředků a dosažení hlubší spolupráce mezi centrální vládou a místními samosprávami.

Koncem roku 2010 se začal ekonomický růst zpomalovat, a proto vláda přistoupila k preventivním fiskálním stimulům, které tvořily 1,3 % HDP. První fiskální balíček byl schválen v září 2010 ve výši 0,9 bil. jenů, který obsahoval výdaje na regulační reformy související se Strategií hospodářského růstu, dále výdaje na zvýšení zaměstnanosti a na nákupy energeticky úsporného bydlení. Druhý balíček byl odsouhlasen v říjnu 2010 v hodnotě 5,1 bil. JPY a byl zaměřen především na trh práce, sociální pojištění, regionální podporu, veřejné práce a na propagaci již zmiňované Strategie hospodářského růstu. Japonská vláda odhadovala, že balíčky zvýší růst reálného HDP o 1 %.³⁵

Návrh rozpočtu pro rok 2011 vycházel se Strategie hospodářského růstu, a proto se při jeho sestavování dbalo na to, aby nebyla překročena strana výdajů oproti rozpočtu z roku 2010 a byl udržen schodek ve výši 44 bil. jenů. Zároveň se pokračovalo v realizaci zmiňované strategie, na jejíž implementaci bylo vyčleněno 1,7 bil. JPY (0,4 % HDP).³⁶ Na straně příjmů se očekávalo, že druhým rokem objem peněz z výběru daní nepřevýší příjmy z emise dluhopisů. Proto byla pro rok 2011 připravena daňová reforma obsahující velké množství změn představujících zejména snížení daně z příjmů právnických osob ze 40 % na 35 % a to poprvé po 12 letech. Díky tomu by vláda dosáhla zvýšení reálného tempa růstu HDP o 0,2 %. I přesto by byla daň z příjmů PO v Japonsku nejvyšší oproti ostatním zemím OECD. Další změny jsou zamýšleny např. u daní z příjmů PO malých a středních podniků z 18 % na 15 %, počítá se s omezením srážek ze zdanitelných příjmů u pracovníků s vyššími příjmy, se zavedením odpočtů firmám, které by usilovaly o zvyšování nebo udržení zaměstnanosti. Japonská vláda také představila daň z fosilních

---

³⁴ Systém Pay-as-you-go znamená, že zaměstnavatel průběžně strhává daň ze mzdy zaměstnance a následně ji odvádí státu.

³⁵ *OECD Economic Surveys: Japan 2011* [online]. OECD Publishing, 2011, s. 46-47. [vid. 2012-01-20]. ISBN 978-92-64-09313-3

³⁶ Tamtéž, s. 52.

paliv, která by do státního rozpočtu přivedla 0,2 bil. jenů.³⁷ I tak je nutné nadále diskutovat o komplexní daňové reformě a uvažovat o případném zvýšení spotřební daně.

Dne 11. března 2011 zasáhlo Japonsko nečekaně ničivé zemětřesení ve výši 9 stupňů Richterovy škály a následně vlna tsunami, která způsobila škody ohromných rozměrů. Japonská ekonomika byla ochromena. Dne 14. března 2011 uvolnila Bank of Japan rekordních 15 bil. JPY (180 mld. USD) určených na zajištění likvidity a stability finančních trhů. Japonská vláda odhadovala velikost škod na konci března mezi 16 – 25 biliony jenů (190 – 300 mld. USD).³⁸ Březnová katastrofa bude vyžadovat značné navýšení veřejných investic, jejichž objem a hodnota převyší investice po zemětřesení v Kóbe v roce 1995, které dosáhly během 6 let hodnoty 5 bil. JPY.

Neustálým navyšováním deficitu státního rozpočtu a veřejného dluhu hrozí zemi ztráta tržní důvěry a vznikají tak obavy o udržitelnost japonských veřejných financí. V důsledku toho existuje velké nebezpečí ve zvýšení rizikové premie, které by mohlo způsobit růst reálných úrokových měr. Ovšem existují faktory, které jej zmírňují. **Za prvé**, soukromý sektor má dostatečné úspory a důvěru ve svou zemi (95 % veřejného dluhu je drženo domácími subjekty). **Za druhé**, polovina dluhu je držena centrální bankou a dále pak finančními institucemi, které jsou spjaté s vládou.

Jak tedy může Japonsko překonat strukturální rozpočtový deficit a zajistit fiskální udržitelnost?

Vzhledem k velkým fiskálním problémům a neustálým tlakům na navyšování výdajů by měla japonská vláda vytvořit mnohem detailnější plán fiskální konsolidace, který by byl založen na víceletém rozpočtování zahrnující výdajové škrty, navýšení příjmů a udržení důvěry investorů. Plán by měl obsahovat:

- stanovení přiměřeného rozpočtového cíle,

---

³⁷ *OECD Economic Surveys: Japan 2011* [online]. OECD Publishing, 2011, s. 52-54. [vid. 2012-01-20]. ISBN 978-92-64-09313-3.

³⁸ *Japan's economic outlook following the 11 March 2011 Earthquake* [online]. Paris: OECD, 2011 [vid. 2012-02-10]. Dostupné z: http://www.oecd.org/document/25/0,3746,en_2649_37443_47675097_1_1_1_37443,00.html.

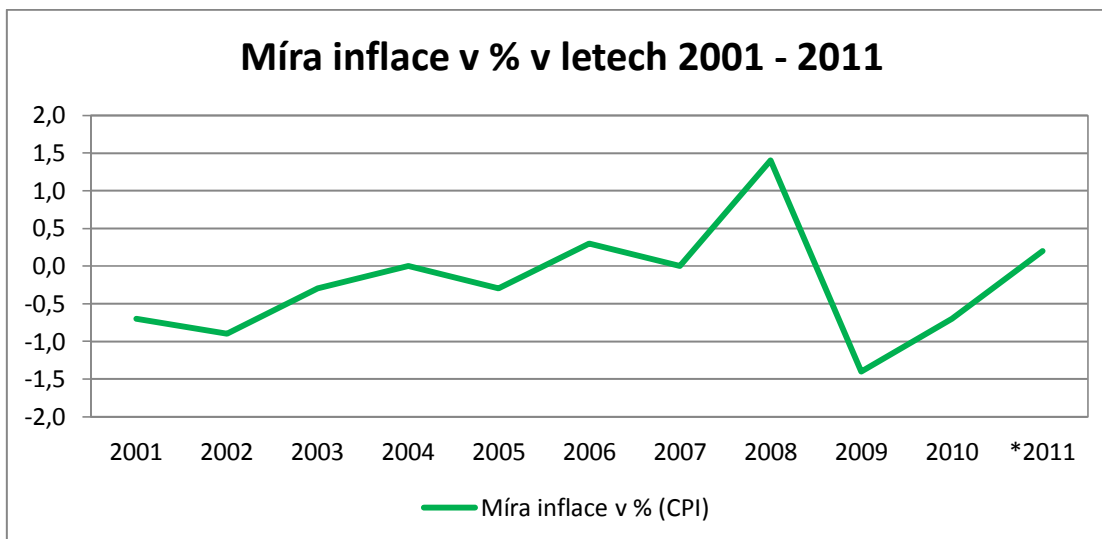
- řízení výdajů na sociální zabezpečení vzhledem rychlému stárnutí populace,
- úspěšné zavedení zdravotní a penzijní reformy,
- snížení vládních výdajů a navýšení příjmů,
- zvýšení efektivnosti veřejného investování,
- úspěšné zavedení daňové reformy.

Bezprecedentní úroveň zadlužení představuje pro japonskou ekonomiku vážnou hrozbu, a proto je nevyhnutelné provést fiskální konsolidaci co nejdříve.

2.3.3 Monetární politika

V současné době se Japonsko snaží vyhnout deflační spirále. Ceny však i nadále klesají, což s sebou přináší negativní důsledky. **Za prvé**, Bank of Japan není schopná dostatečně a efektivně provádět expanzivní monetární politiku. **Za druhé**, klesající ceny způsobují i pokles zisků společností, které jsou nuceny snižovat počet pracovníků a jejich mzdy a redukovat své náklady. Ovšem s poklesem mezd se snižují i příjmy domácností, jejich spotřeba, a tempo růstu ekonomiky se zpomaluje. Proto je jedním z hlavních cílů centrální banky dosáhnout cenové stability. Přehled o vývoji inflace v Japonsku naleznete na Obr. 4, str. 45.

Prostřednictvím malé míry inflace by bylo možné postupně a bez velkých výkyvů přizpůsobit cenovou úroveň. BOJ musí každé své rozhodnutí pečlivě zvážit, aby nedošlo k příliš velkému zvýšení cen, které by mohlo způsobit další nestabilitu ekonomiky. Podle studie, kterou si nechala centrální banka vypracovat, by se měla ideální míra inflace v Japonsku pohybovat v rozmezí 0,5 % - 2 %.

Obr. 4: Vývoj míry inflace v letech 2001 - 2011

Zdroj: *World Economic Outlook, April 2011* [online]. Washington, D. C.: International Monetary Fund, 2011 [vid. 2011-12-14]. Dostupné z:
<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2011/01/pdf/tables.pdf>.

* představuje odhad v příštích letech

Během celosvětové hospodářské a finanční krize v roce 2008 přistoupila centrální banka v prosinci téhož roku ke snížení úrokové míry z 0,5 % na 0,1 %. O rok později, v prosinci 2009 půjčila Bank of Japan komerčním bankám 10 bilionů JPY (2 % HDP) a v březnu 2010 zvýšila půjčku na 20 bil. Navíc nakoupila v březnu 2009 státní dluhopisy ve výši 1,8 bilionů jenů.³⁹ V červnu 2010 se rozhodla poskytnout úvěr ve výši 3 bil. JPY finančním institucím, které by následně tyto peníze půjčily firmám z růstových průmyslových odvětví, z oblasti životního prostředí a zdravotní péče. Nicméně rozhodnutí, komu půjčit, záviselo právě na finančních institucích.

V důsledku stagnace ekonomiky a dalšímu zhodnocování jenu přistoupila centrální banka v říjnu 2010 ke komplexnímu uvolnění monetární politiky. Především se jednalo o:

³⁹ *OECD Economic Surveys: Japan 2011* [online]. OECD Publishing, 2011, s. 32. [vid. 2012-01-20]. ISBN 978-92-64-09313-3.

- snížení úrokové míry na rozmezí 0,0 % – 0,1 % (průměrná úroková míra dosahovala úrovně 0,08 % v lednu 2010),⁴⁰
- závazek udržet úrokovou míru téměř na nule, dosáhnout cenové stability a umožnit mírný růst cenové hladiny,
- zřízení programu pro nákup aktiv ve výši 30 bilionů jenů určených pro financování bank a finančních institucí, dále během jednoho roku nákup aktiv centrální bankou ve výši 5 bil. JPY v podobě státních cenných papírů v hodnotě 3,5 bil. a soukromých aktiv za 1,5 bil. JPY (jednalo se o podnikové dluhopisy, komerční cenné papíry a investice do nemovitostí). Hlavním cílem tohoto investování bylo dlouhodobě udržet nízkou úrokovou míru a snížit rizikovou prémii.⁴¹

Uvolňování monetární politiky je všeobecně vítáno. V případě, že by se situace v ekonomice zhoršovala, musí být BOJ připravena přistoupit k dalším opatřením, např. zvýšit objem nákupu aktiv, především státních dluhopisů.

Podle zprávy OECD⁴² by měla Bank of Japan změnit rámec své monetární politiky. **Za prvé** by měla chápání a pohyb cenové hladiny vyjádřit v rozsahu kolem určitého bodu, tzn. nastavit určitý inflační cíl pro daný rok (např. míru inflace ve výši 2 % +/- 1 %). To by pomohlo pozitivně ovlivnit očekávání investorů a zároveň by záměry banky působily na veřejnost jasněji a důvěryhodněji. **Za druhé** zmírnit určité nejistoty ohledně objektivní míry inflace. Ta je totiž stanovena členy rady pro monetární politiku, jejíž složení se pravidelně mění a mohou tak vznikat určité názorové rozdíly. **Za třetí** by se měla BOJ a japonská vláda společně shodnout na inflačních cílech a ponechat centrální bance nezávislost, pokud jde o nástroje, které umožňují dosáhnout stanovených cílů.

---

⁴⁰ OECD *Economic Surveys: Japan 2011* [online]. OECD Publishing, 2011, s. 33. [vid. 2012-01-20]. ISBN 978-92-64-09313-3.

⁴¹ Tamtéž, s. 33-34.

⁴² Tamtéž, s. 36.

2.4 Průmysl

I přesto, že se na tvorbě japonského HDP nejvíce podílí terciární sektor (téměř 70 %), má pro Japonsko průmyslová výroba velký význam. Struktura japonského průmyslu se v historii měnila a přizpůsobovala se světovým vývojovým trendům a poptávce. Po druhé světové válce se Japonsko zaměřilo na oblasti těžkého a chemického průmyslu, ve kterých dosáhlo významných objevů, úspěchů a neustále se snaží tato odvětví i nadále rozvíjet. Během 70. let, kdy došlo k ropným šokům, si japonští průmysloví výrobci uvědomili, jak vysoce jsou závislí na ropě a začali hledat jiné alternativy. Velkým boom nastal v oborech, které přinášely vysoký stupeň přidané hodnoty, a přitom kladly důraz na co nejmenší materiálovou a energetickou náročnost. To vytvořilo velký prostor pro technický a technologický rozvoj, pro nové objevy a zlepšení, které jsou šetrné k životnímu prostředí.

V současné době jsou hlavními „tahouny“ průmyslové výroby strojírenství, elektrotechnika, elektronika, chemie, petrochemie, papírenství, produkce automobilů a dalších dopravních zařízení. Existují však i další dynamicky se rozvíjející odvětví, která jsou především určena budoucím generacím. Jak uvádí webový portál Ministerstva zahraničních věcí České republiky: *„Specifické postavení zaujímají materiály a technologie související s rozvojem jaderné energetiky, biotechnologií a nanotechnologií. Těmto oblastem je věnována v Japonsku zvláštní pozornost, v prvním případě zejména s ohledem na bezpečnost, ve druhém a třetím případě coby oborům budoucnosti a příštím hlavním zdrojům komparativní výhody ve světovém hospodářství.“*⁴³

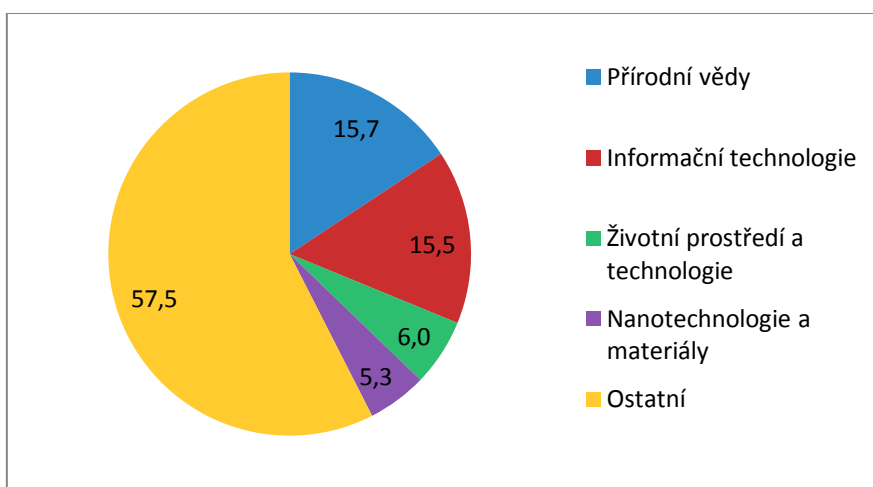
Velkým problémem, se kterým se Japonsko potýká, je přesun výroby do zahraničí, do zemí, kde mohou japonské firmy vyrábět s mnohem nižšími náklady. Následkem toho je bohužel zvyšující se nezaměstnanost. Ovšem nejen mzdy lákají japonské výrobce převést svoji výrobu za hranice. Výstavba nového výrobního závodu umožní společnosti zkrátit dodací lhůty, bližší kontakt se zákazníkem, přizpůsobit produkt požadavkům zákazníků, lepší dostupnost materiálů a surovin, a tím i nižší náklady na výrobu. Největší produkce

---

⁴³ Japonsko: Ekonomická charakteristika země [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2012 [vid. 2012-01-19]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asie/japonsko/ekonomika/ekonomicka_charakteristika_zeme.html.

v zahraničí dosahují společnosti v elektrotechnice, ve výrobě automobilů a jiných dopravních zařízení. Nejmenší odliv výroby za hranice země je zaznamenán v oblasti přesného strojírenství a potravinářského průmyslu. Japonské firmy přesouvají svoji výrobu především do Číny a ostatních zemí ASEAN⁴⁴. Tyto pobočky jsou převážně zaměřeny na montáž, zatímco veškeré know-how zůstává v Japonsku, čímž se firmy chrání před zahraniční konkurencí.

Nezastupitelný význam má v japonské ekonomice věda a technika, která je základem pro zajištění konkurenceschopnosti japonské ekonomiky v globálním měřítku. Japonsko vynakládá velké finanční prostředky na výzkum a vývoj (R & D). Již v roce 1995 byl přijat Zákon o vědě a technice, na jehož základě byly vypracovány pětileté plány určené na podporu vědy a techniky.

Obr. 5: Výdaje na výzkum a vývoj podle oblastí za rok 2010 v %

Zdroj: *The Statistical Handbook of Japan 2011, Chapter 8* [online]. Ministry of Internal Affairs and Communications: Statistic Bureau, 2011. [vid. 2012-02-02]. Dostupné z: <http://www.stat.go.jp/english/data/handbook/c08cont.htm>.

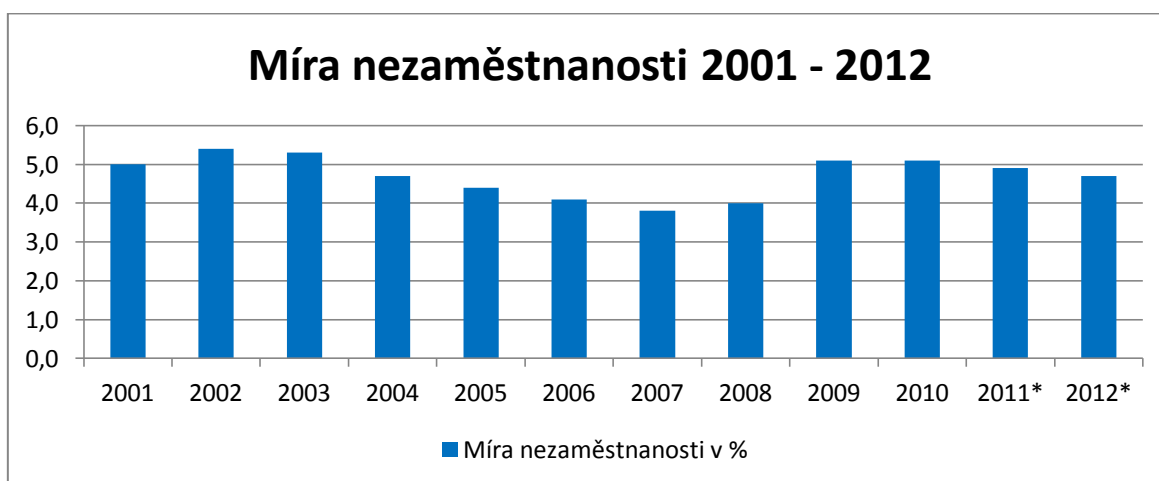
V současnosti Japonsko zaujímá druhou pozici ve světě v objemu výdajů na výzkum a vývoj (prvenství patří USA). V roce 2010 dosahoval počet výzkumných pracovníků 840 tis., z toho bylo 490 tis. osob ze soukromé sféry a z univerzit a vysokých škol 309 tis. pracovníků. Výdaje činily 17,2 bil. JPY (3,6 % HDP). Výrobní společnosti vynaložily na R & D 12 bil. JPY, z nichž 70 % použily pro účely dalšího vývoje. Univerzity spolu

⁴⁴ Brunej, Kambodža, Indonésie, Laos, Malajsie, Myanmar, Filipíny, Singapur, Thajsko, Vietnam.

s vysokými školami vynaložily 3,5 bil. JPY, přičemž 90 % výdajů bylo určeno na přírodní vědy a aplikovaný výzkum.⁴⁵

2.5 Trh práce

Japonsko je známé pro svůj model celoživotního zaměstnání, a proto byla v zemi až do 90. let velmi nízká míra nezaměstnanosti. Po splasknutí realitní bubliny, přišla doba „ztraceného desetiletí“, firmy hledaly způsoby, jak nejvíce snížit své náklady, především na pracovní sílu, což vedlo k propouštění a růstu počtu lidí bez práce (více na str. 23-24). Ke zlepšení došlo během Koizumiho vlády, kdy se podařilo snížit nezaměstnanost až na 3,8 % v roce 2007. Během globální krize se počet nezaměstnaných začal opět zvyšovat a v současné době se pohybuje míra nezaměstnanosti kolem 5 % (viz. Obr. 6).

Obr. 6: Míra nezaměstnanosti v letech 2001 - 2012

Zdroj: *World Economic Outlook, April 2009, April 2011* [online]. Washington, D. C.: International Monetary Fund, 2009, 2011 [vid. 2012-02-06]. Dostupné z:

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2009/01/pdf/tblpartb.pdf>.

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2011/01/pdf/tblpartb.pdf>.

* představuje odhad v příštích letech

⁴⁵ *The Statistical Handbook of Japan 2011, Chapter 8* [online]. Ministry of Internal Affairs and Communications: Statistic Bureau, 2011. [vid. 2012-02-02]. Dostupné z: <http://www.stat.go.jp/english/data/handbook/c08cont.htm>.

System celoživotního zaměstnání je založený na najímání čerstvých absolventů, na jejichž další vzdělávání a rozvoj investují společnosti značné peněžní prostředky. Aby si firmy udržely loajalitu nových zaměstnanců a dosáhly tak i navrácení investic, nabízejí jim doživotní zaměstnání, pravidelně rostoucí mzdy a velkorysé sociální benefity. Tím však vzniká i nerovné postavení žen a mužů na japonském trhu práce a v jejich kariérním postupu. Ženy, které se rozhodnou mít děti, opustí své místo a odejdou na rodičovskou dovolenou, jsou poté znevýhodněny. Při návratu do práce musí nastoupit na nižší pracovní pozice s nižší mzdou nebo na částečný úvazek.

Přesto se japonský trh práce stává čím dál více flexibilní. System celoživotního zaměstnání a výše mezd na základě dosaženého věku (*seniority-based wages*) postupně ustupují. V současnosti se přechází k modelu, ve kterém velikost platu závisí především na odvedeném výkonu (*performance-based pay*), pracovních zásluhách, kvalitě odvedené práce, což se pak odráží i v kariérním postupu, který není závislý pouze na výši věku zaměstnance. Setkáváme se s ním především u zahraničních společností, které působí v Japonsku a u kterých je tento system běžný.

Závažný problém, se kterým se japonský trh práce potýká, je růst podílu tzv. „přechodných pracovníků“. Jedná se o zaměstnance, které dodávají do firem personální agentury a nejsou tedy jejich stálými pracovníky. Do této skupiny patří především ženy s dětmi, mladí lidé či starší osoby. První známky upřednostnit tento druh pracovníků se objevily v 90. letech, kdy Japonsko procházelo několika krizemi a firmy byly nuceny redukovat svoje náklady. Místo aby byl tradiční system zrušen, společnosti přistoupily ke snížení platů a přestaly nabírat nové absolventy. Tak vznikla tzv. „ztracená generace“ mladých lidí, kteří nebyli schopni získat práci na plný úvazek a zařadili se mezi přechodné pracovníky s nižší mzdou, bez stálého zaměstnání, dalšího vzdělávání a rozvoje. Zatímco na počátku 90. let se pohyboval počet této skupiny zaměstnanců kolem 20 %, v roce 2010 dosáhl výše 34 % (17 milionů lidí).⁴⁶

Když byly firmy dotázány, proč upřednostňují zaměstnávat přechodné pracovníky, odpovědi byly jednoznačné: vyrovnání výkyvů v poptávce, zkrácení pracovní doby

---

⁴⁶ OECD *Economic Surveys: Japan 2011* [online]. OECD Publishing, 2011, s. 33. [vid. 2012-01-20]. ISBN 978-92-64-09313-3.

a snížení mzdových nákladů. Přechodní pracovníci totiž dostávají o více než 50 % nižší mzdu než stálí zaměstnanci, mají stanovenou hodinovou mzdu oproti kmenovým pracovníkům, kteří dostávají měsíční plat. Dále jim zaměstnavatel nemusí vyplácet žádné bonusy, platit jim příspěvek na důchod, zapojovat je do vzdělávacích programů, přispívat na zdravotní pojištění či sociální zabezpečení (to závisí na počtu odpracovaných hodin, do určitého limitu je zaměstnanec i zaměstnavatel osvobozen od příspěvků do systému).

Dr. Atsushi Seike, profesor na Keio University, se v rozhovoru pro časopis *The Economist*⁴⁷ zmiňuje o tom, že velkým nebezpečím zůstává rostoucí počet zaměstnanců ve středním věku, kteří nemají dostatečné znalosti, schopnosti a zkušenosti. Je nutné, aby vznikly programy, které by podporovaly společnosti investovat do vzdělávání právě této generace pracovníků. Ovšem nejlepší cestou zůstává i nadále zmenšovat propast mezi stálými a přechodnými zaměstnanci prostřednictvím snížením platů a benefitů u první skupiny a vytvořením lepších podmínek pro skupinu druhou.

2.5.1 Stárnoucí populace

Japonsko je zemí, jejíž tamní obyvatelstvo stárne nejrychleji ve světě. Po 50 letech od 2. světové války se růst obyvatel v produktivním věku 15-64 let zastavil. Od roku 1996 jejich počet klesá a stejný trend bude pokračovat i příštích 40 let. To bude mít další negativní dopady na japonskou ekonomiku. Velké obavy existují především z dalšího zadlužování státu, rostoucího státního deficitu a pokračující deflaci. Stárnutí populace s sebou přináší vysoké výdaje na penze a další zatěžování veřejných financí. To má efekt i na mladší, ekonomicky aktivní obyvatelstvo. **Za prvé**, jejich počet klesá a příspěvky do penzijního systému jsou čím dál menší⁴⁸. Odhaduje se, že kolem roku 2030 budou připadat na jednoho seniora dva ekonomicky aktivní lidé, a proto je nutné navyšovat počet

---

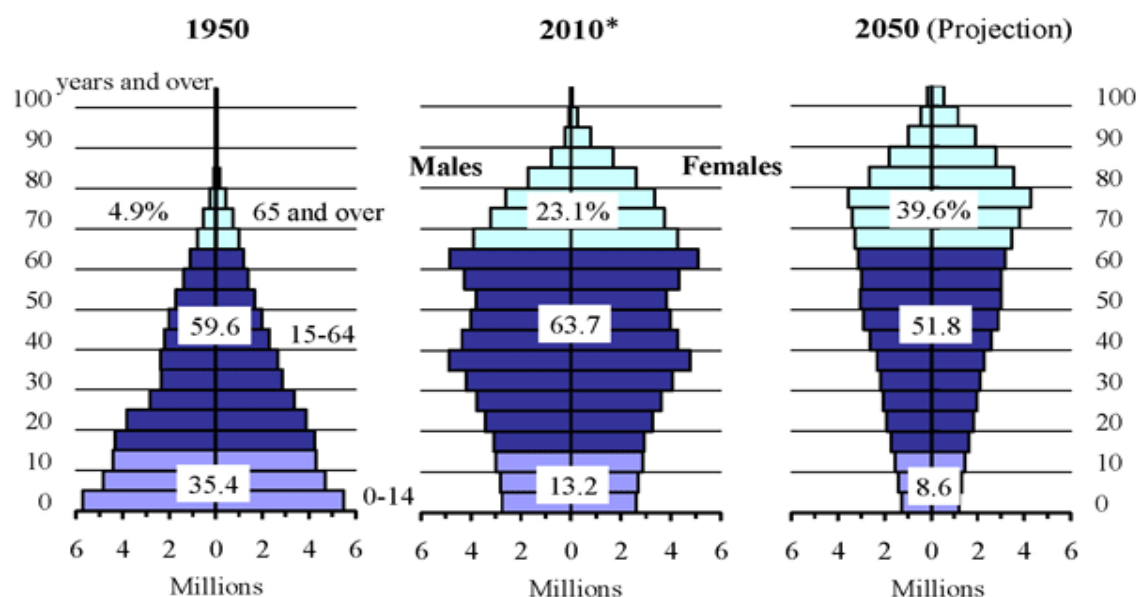
⁴⁷ *Special report: Still work to be done. Japan's labour market is becoming more flexible, but also more unequal* [online]. The Economist, 2007 [vid. 2012-02-08]. Dostupné z: <http://www.economist.com/node/10169940>.

⁴⁸ V Japonsku a i v mnoha jiných zemích je zaveden systém pay-as-you-go, neboli penze jsou financovány ze sociálního pojištění, které odvedli ekonomicky aktivní občané ze své hrubé mzdy. Aby bylo možné udržet tento systém stabilní, je nutné navýšit počet ekonomicky aktivního obyvatelstva.

obyvatel. **Za druhé**, systém celoživotního zaměstnání, který je stále v mnoha japonských firmách zakořeněn, nevede k najímání nových, mladých, perspektivních lidí a k jejich dalšímu rozvoji, což může vést k poklesu produktivity a odlivu těchto lidí do zemí, kde naleznou uplatnění a odpovídající výši platu. Pohled na populační pyramidu zachycující změny počtu japonských obyvatel nabízí Obr. 7.

Nejenže Japonsko bojuje se stárnutím obyvatelstva, ale také s velmi nízkou mírou porodnosti, která byla zaznamenána na hranici 1,39 dětí na jednu ženu v roce 2010. Pokud se míra fertility nezvýší a nebude dosaženo potřebného přirozeného přírůstku obyvatel, existují odhady, které uvádějí snížení počtu populace ze současných 127 milionů na 89 milionů v roce 2050, z nichž senioři budou tvořit 2/5 z celkového počtu.⁴⁹

Figure 2.3
Changes in the Population Pyramid

Source: Statistics Bureau, MIC; Ministry of Health, Labour and Welfare.

Obr. 7: Věková struktura obyvatel v Japonsku v letech 1950, 2010, 2050

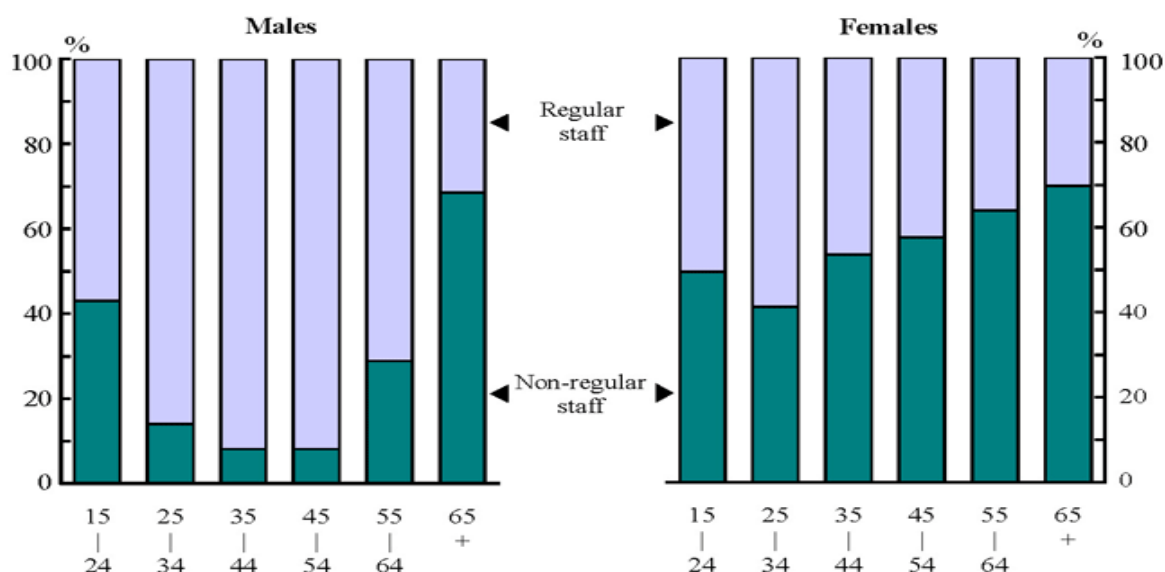
Zdroj: *The Statistical Handbook of Japan 2011, Chapter 2* [online]. Ministry of Internal Affairs and Communications: Statistic Bureau, 2011. [vid. 2012-02-08]. Dostupné z: http://www.stat.go.jp/english/data/handbook/c02cont.htm#cha2_2.

⁴⁹ *Special report on Japan 2010: Into the unknown* [online]. The Economist, 2010 [vid. 2012-02-06]. ISSN 0013-0613. Dostupné z: <http://www.economist.com/node/17492860>.

Nabízí se zde několik možností, jak udržet pracovní sílu na současné úrovni popřípadě ji i zvýšit. Vzhledem k tomu, že nadměrný příliv cizích pracovníků do země je pro Japonce z hlediska rozdílnosti kultur, jejich uzavřenosti a obavami z nárůstu kriminality téměř nepřijatelný, musí se zvýšit počet zaměstnaných žen a starších osob.

Na japonském trhu práce existují značné rozdíly mezi muži a ženami. Bylo zjištěno, že téměř 62 % pracujících Japonek se po porodu prvního dítěte nevrátí zpátky do práce. V případě, že se do práce vrátit chtějí, je pro ně velmi těžké získat odpovídající pracovní pozici na plný úvazek. Velká část těchto žen se proto stává přechodnými zaměstnanci, jejichž podíl je vyšší než u mužů viz Obr. 8.

Figure 12.6
Employment Pattern by Gender and Age (2010)

Source: Statistics Bureau, MIC.

Obr. 8: Podíl stálých a přechodných pracovníků podle pohlaví a věku v %

Zdroj: *The Statistical Handbook of Japan 2011, Chapter 12* [online]. Ministry of Internal Affairs and Communications: Statistic Bureau, 2011. [vid. 2012-02-08]. Dostupné z: <http://www.stat.go.jp/english/data/handbook/c12cont.htm>.

Na vině je především určitá diskriminace v nabízených pracovních místech mužům a mladým ženám, dlouhá pracovní doba, která neumožňuje spojit kariéru s výchovou dítěte. V souvislosti s touto problematikou vznikl v době Koizumiho vlády návrh na

finanční podporu mladých rodin s dětmi a na vznik nových zařízení pro dětskou péči. Pouze jedna třetina dětí v Japonsku navštěvuje mateřskou školu oproti 3/4 v zemích OECD. V mnoha velkých společnostech již existují zařízení, kam mohou matky dát své děti a věnovat se tak pracovním povinnostem. Tento trend je ovšem nutné rozšířit i do malých a středních firem.

Pokud by se měl zvýšit počet zaměstnaných seniorů, je nutné provést změny ve věkové hranici odchodu do důchodu, která je v Japonsku stanovena na 60 let. V mnoha firmách však odcházejí pracovníci již v 59 letech. Ti pak dostanou odchodné ve výši sjednané při uzavření pracovní smlouvy, ze kterého žijí až do navršení věku 62 let, kdy mají nárok na výplatu zaměstnaneckých důchodů.⁵⁰ V roce 2007 vešel v platnost zákon, podle kterého firma buď musí navýšit věk pro odchod do důchodu, nebo poskytnout starším zaměstnancům rekvalifikaci či je přeradit na jinou, méně placenou práci. Vzhledem k tomu, že v mnoha firmách stále platí již zmiňovaný systém celoživotního zaměstnání, prodlužování důchodového věku by učinilo starší pracovníky velmi nákladnými, a proto společnosti velmi často volí druhou možnost. Nutné je také zmínit, že senioři v Japonsku jsou i nadále ochotni pracovat. Někteří vidí v práci smysl života, jiní možnost přivydělat si nějaké peníze ve stáří či udržovat kontakt s lidskou společností. Navíc mohou přispět k výchově mladých zaměstnanců a předat jim své zkušenosti.

Se stárnoucí populací vzniká tlak na růst výdajů v oblasti sociálního zabezpečení a zdravotní péče. Nejenže tyto výdaje zatěžují státní rozpočet, jehož deficit neustále roste, ale také hrozí pokles kvality služeb v oblasti zdravotnictví. Pro japonskou vládu je to jasný signál, aby byly co nejdříve schváleny patřičné reformy, které by byly provedeny v dostatečném rozsahu a zajistily stabilitu systému pro budoucí generace. Důležité je zvýšit podíl žen v zaměstnání, podporovat mladé rodiny s dětmi, rozšířit počet mateřských škol, přijmout za své spolupracovníky cizince, kteří mohou přinést do společnosti nové myšlenky a nápady, přesvědčit firmy, aby zrušily odměňování pracovníků na základě jejich věku a začaly se orientovat na jejich výkon a kvalitu. Na druhé straně, všechny tyto změny představují vynaložení velkého množství finančních prostředků, které není snadné uvolnit, obzvlášť když se Japonsko potýká s vysokou mírou zadlužení a hledá možnosti,

---

⁵⁰ Zaměstnanecká penze se skládá z fixní části a variabilní části, která se odvíjí od výše výdělků.

kde všude ušetřit. Proto se budou muset lidé více spolehnout na jiné způsoby, jak se ve stáří zabezpečit (např. soukromé penzijní připojištění, investice do fondů aj.)

2.6 Zahraniční obchod Japonska

Japonsko je země, jejíž nerostné bohatství není příliš velké, a proto musí většinu surovin pro průmyslovou a energetickou výrobu dovážet. I přesto vykazuje obchodní bilance již od r. 1981 přebytek. To je způsobeno **za první** díky investicím do výzkumu a vývoje. Japonsko dosáhlo velkého pokroku v oblasti elektrotechniky, strojírenství a automobilového průmyslu. Produkty z těchto výrobních oblastí mají vysokou přidanou hodnotu, jsou konkurenceschopné na světových trzích a značně se podílí na japonském vývozu. **Za druhé**, Japonsko chránilo svůj vnitřní trh prostřednictvím přísných regulačních a protekcionistických opatření až do konce 80 let. To se nelíbilo především USA, které vyvíjely obrovský tlak na uvolnění a otevření japonských trhů pro konkurenci. Japonsko zmírnilo svá ochranná opatření, což vyústilo k růstu dovozů do země. V současné době je japonská ekonomika čím dál více otevřenější, ale i tak si udržuje určitou ochranu svého domácího trhu.

V roce 2010 dosáhl export meziročního růstu o 24,4 % na 64,7 bil. jenů. Jednalo se o první nárůst vývozů z Japonska od začátku světové hospodářské a finanční krize. Import se meziročně zvýšil o 18 % na 60,8 bil. jenů (viz Tab. 5, str. 56).

V lednu 2012 zveřejnilo japonské ministerstvo financí statistiku zahraničního obchodu za rok 2011. Obchodní bilance ZO poprvé po 30 letech skončila schodkem ve výši 2,5 bilionu jenů. Hlavním důvodem vzniklého deficitu bylo březnové zemětřesení, které Japonsko ochromilo, musela být dočasně přerušena domácí výroba a nahrazena dodávkami ze zahraničí. Dalším problémem, který se jeví jako vážný, je příliš silný jen, který zdražuje japonské výrobky v zahraničí (v březnu 2012 dosahoval kurz hodnoty 82 JPY/USD⁵¹), a spolu s vysokou korporátní daní nutí velkou část výrobců přesunout svou výrobu za

---

⁵¹ *Foreign Exchange Rates, 30th March 2012* [online]. Bank Of Japan, 2012 [vid. 2012-04-09]. Dostupné z: <http://www.boj.or.jp/en/statistics/market/forex/fxdaily/2012/fx120330.pdf>.

hranice. Společnost J. P. Morgan⁵² odhaduje, že okolo roku 2014 bude mít 76 % firem vyrábějících auta svoji základnu mimo Japonsko. Navíc klesá i poptávka u největších japonských obchodních partnerů, kterými jsou Evropská unie a USA.

Pasivní bilance ZO Japonska vyvolala obavy o schopnosti země financovat obrovský veřejný dluh. Vývoz je totiž jedním z hlavních prvků, které umožňují její ekonomický růst. V průběhu 10 let až do roku 2010 tvořil čistý export polovinu růstu reálného HDP. Aby se zabránilo propadu hospodářského růstu, je nutné provést strukturální reformy a zvýšit domácí spotřebu.

Tab. 5: Vývoj zahraničního obchodu Japonska v letech 2007 - 2011 v bil. JPY

Rok	Vývoz	Dovoz	Bilance
2007	83,9	73,1	10,8
2008	81,0	79,0	2,0
2009	54,2	51,5	2,7
2010	67,4	60,8	6,6
2011	65,6	68,1	-2,5

Zdroj: *Trade Statistics of Japan* [online]. Ministry of Finance, 2012. [vid. 2012-02-29]. Dostupné z: <http://www.customs.go.jp/toukei/srch/indexe.htm>.

Z hlediska teritoriální struktury japonského zahraničního obchodu je od roku 2009 největším obchodním partnerem Čína, odkud Japonsko dováží především nerostné suroviny a potraviny. Zároveň tam své výrobky vyváží, protože je o ně v Číně velký zájem. Rostoucí poptávka nejen v Číně, ale i v ostatních asijských zemích, se podílí 56 % na celkovém vývozu a 45 % na celkovém dovozu Japonska.⁵³ Vzhledem k tomu, jak velký je zájem o japonské produkty v oblasti Asie, mnoho výrobců přesouvá svoji výrobu právě do asijských zemí, aby mohli zkrátit dodací lhůty, snížit náklady a přizpůsobovat své výrobky

⁵² J. P. Morgan má světové vedoucí postavení v oblasti finančních služeb, jako je správa aktiv, investiční bankovníctví, privátní bankovníctví, cenné papíry, pokladniční služby a komerční bankovníctví.

⁵³ *Japonsko: Zahraniční obchod země* [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2012 [vid. 2012-01-19]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asie/japonsko/ekonomika/zahranicni_obchod_zeme.html.

požadavkům zákazníků. To ovšem neprospívá japonské ekonomice, protože přesun výroby zvyšuje nezaměstnanost v zemi a zároveň je negativně ovlivněn růst HDP. Druhým nejdůležitějším obchodním partnerem jsou USA, s nimiž Japonsko dlouhodobě udržuje aktivní bilanci. Přehled nejvýznamnějších obchodních partnerů poskytuje Tab. 6.

Tab. 6: Přehled nejvýznamnějších obchodních partnerů Japonska v roce 2011

Region	Vývoz		Dovoz		Bilance
	bil. JPY	index v %	bil. JPY	index v %	bil. JPY
Čína	12,90	-1,45	14,64	9,17	-1,74
ASEAN	9,80	-0,81	9,93	12,33	-0,13
USA	10,02	-3,38	5,92	0,17	4,10
EU	7,62	0,00	6,39	9,79	1,23

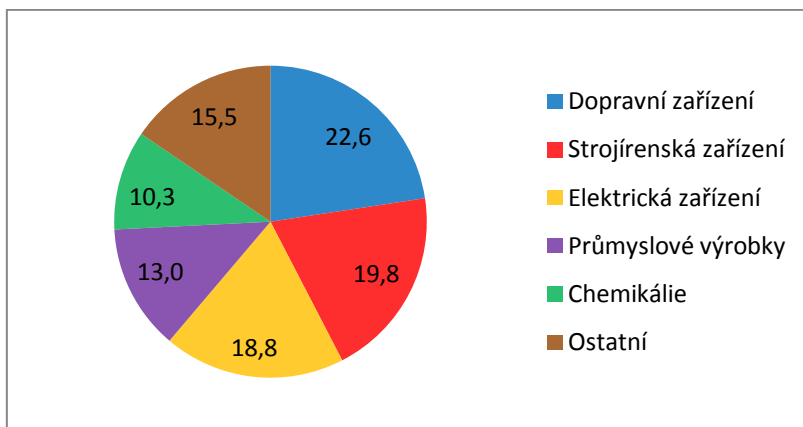
Zdroj: *Trade Statistics of Japan* [online]. Ministry of Finance, 2012. [vid. 2012-02-29]. Dostupné z: <http://www.customs.go.jp/toukei/srch/indexe.htm>.

Pozn.: Index představuje meziroční změnu v %

2.6.1 Komoditní struktura ZO

V roce 2010 zaznamenaly dovoz a vývoz dvouciferný nárůst, jehož příčinou bylo postupné celosvětové uzdravení z hospodářské krize.

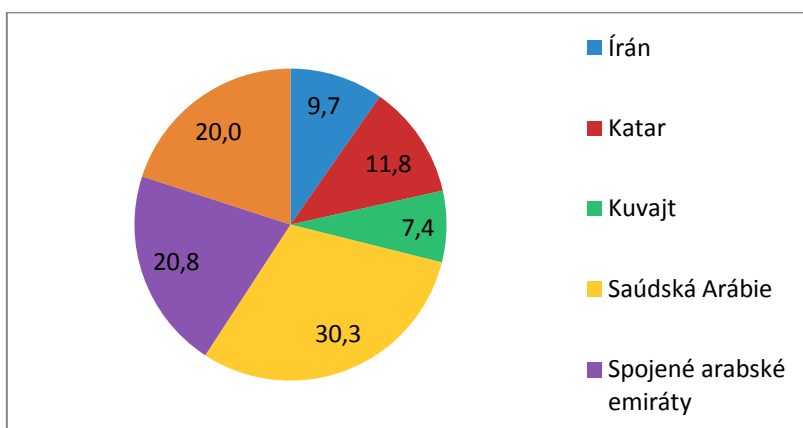
Hlavní charakteristikou japonského vývozu je rostoucí podíl produktů s vysokou přidanou hodnotou, které jsou vyrobeny pokročilými technologiemi. Klíčové komodity pro japonský vývoz byly dopravní, elektrická a strojní zařízení, chemikálie a ostatní výrobky viz Obr. 9 na straně 58.

Obr. 9: Komoditní struktura japonského vývozu v roce 2010 v %

Zdroj: *The Statistical Handbook of Japan 2011, Chapter 11* [online]. Ministry of Internal Affairs and Communications: Statistic Bureau, 2011. [vid. 2012-03-01]. Dostupné z: <http://www.stat.go.jp/english/data/handbook/c11cont.htm>.

Japonský dovoz představují především nerostné a energetické suroviny, kterých je v zemi nedostatek, a proto také tvoří největší část dovážených komodit. Japonsko je zcela závislé na minerálních palivech, které importuje především ze Saúdské Arábie, Spojených arabských emirátů, Kataru, Íránu a Kuvajtu. Ve vztahu k těmto zemím je i jeho obchodní bilance v deficitu. Procentní podíly již zmiňovaných zemí na dovozu minerálních paliv do Japonska představuje Obr. 10.

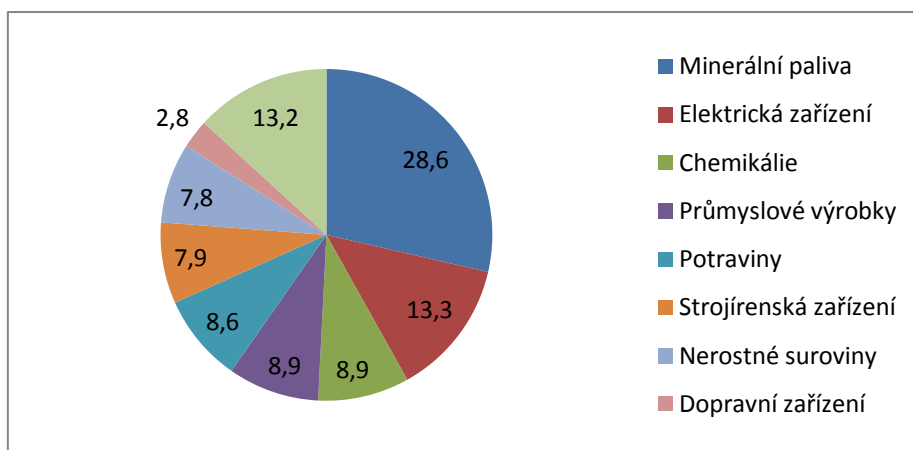

Obr. 10: Dovoz minerálních paliv do Japonska v % za rok 2010

Zdroj: *The Statistical Handbook of Japan 2011, Chapter 11* [online]. Ministry of Internal Affairs and Communications: Statistic Bureau, 2011. [vid. 2012-03-01]. Dostupné z: <http://www.stat.go.jp/english/data/handbook/c11cont.htm>.

V roce 2010 byly do Japonska dovezeny včetně minerálních paliv také elektrická zařízení, chemikálie, průmyslové výrobky, strojní zařízení, nerostné suroviny, dopravní zařízení a další. Významnou položkou importu byly také potraviny. Jak uvádí Ministerstvo zahraničních věcí ČR: „Japonsko je aktuálně největším dovozcem potravin na světě, když dováží cca 60 % svých potravin v hodnotě 50 mld. USD ročně, což představuje cca 12 % celkového světového dovozu potravin.“⁵⁴

Obr. 11: Komoditní struktura japonského dovozu v roce 2010 v %

Zdroj: *The Statistical Handbook of Japan 2011, Chapter 11* [online]. Ministry of Internal Affairs and Communications: Statistic Bureau, 2011. [vid. 2012-03-01]. Dostupné z: <http://www.stat.go.jp/english/data/handbook/c11cont.htm>.

2.7 Velké japonské zemětřesení a vlna tsunami

Dne 11. března 2011 zasáhlo severovýchodní pobřeží Japonska doposud největší zemětřesení v historii o síle 9 stupňů Richterovy škály a následná vlna tsunami. Nejvíce byly postiženy prefektury Iwate, Miyagi, Fukushima a Ibaraki, které tvoří téměř 7 % celkové populace země. Během katastrofy zemřelo více jak 20 000 lidí. Zasaženy byly i výrobní společnosti, průmysl, zemědělství a infrastruktura, které přestaly v zasažené oblasti ze dne na den existovat.

⁵⁴ *Japonsko: Zahraniční obchod země* [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. [vid. 2012-03-13]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asie/japonsko/ekonomika/zahranicni_obchod_zeme.html.

Velké obavy vzbudila jaderná elektrárna Fukushima Daiichi. Vlna tsunami poškodila její chladicí systém, reaktory se začaly přehřívát, tavily se palivové články a z elektrárny začaly unikat radioaktivní látky jak do ovzduší, tak do vody. Za hlavního viníka havárie v jaderné elektrárně Fukushima byla označena společnost Tokyo Electric Power Company (TEPCO), která je současně i jejím vlastníkem. TEPCO je největším výrobcem elektrické energie v zemi (její tržní podíl dosahuje téměř 30 %). Společnost čelí trestnímu stíhání, protože zadržovala informace týkající se úniku radioaktivity a za výstavbu obří elektrárny po té, co byla varována kvůli nedostatečné ochraně proti přírodním katastrofám. V současné době se firma nachází v těžké finanční situaci, protože musí odstavit elektrárnu, dekontaminovat zasaženou oblast a odškodnit obyvatele, kteří utrpěli zdravotní či majetkovou újmu způsobenou havárií. Odhadovaná výše nákladů se pohybuje okolo 100 miliard dolarů (2 biliony korun). Jelikož společnost nemá dostatek peněžních prostředků a hodnota jejích akcií klesla o 90 %, nezbyvá jí nic jiného, než přijmout od vlády finanční pomoc a souhlasit tak se zestátněním.

Obr. 12: Jaderné elektrárny ohrožené po zemětřesení

Zdroj: iDNES.cz [online]. [vid. 2012-02-08]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/fukusimou-otrasly-dalsi-vybuchy-a-japonsko-vydesil-unik-radiace-php-/zahranicni.aspx?c=A110315_013410_zahranicni_ipl.

Přírodní katastrofa silně ovlivnila nejen japonský, ale i celosvětový průmysl. Mnoho významných firem (Sony, Hitachi, Fujitsu, Toyota, Nissan aj.) mělo v postižené oblasti své závody zaměřené na výrobu součástek, náhradních dílů a produktů především pro automobilový a elektronický průmysl, které jsou dodávány do různých částí Japonska, ale také vyváženy do Číny, USA, Evropy a dalších zemí. Výroba v nich musela být zastavena, což přineslo všem firmám obrovské finanční ztráty. Například japonským automobilkám Toyotě, Nissanu a Hondě klesla produkce v březnu 2011 až o dvě třetiny.

I přes tuto pohromu prokázali Japonci obrovskou sílu, obětavost a ochotu vzájemně si pomoci i přes vlastní bolest a ztráty. Okamžitě se pustili do obnovy postižených míst. Starší obyvatelé nabídli svoji pomoc při odstraňování škod v oblasti jaderné elektrárny Fukushima, protože nechtěli, aby byla mladší populace vystavena radioaktivitě a byla tak ohrožena jejich možnost zakládat rodiny. Pomoc zničenému Japonsku poskytl i zbytek světa, a proto byla opravena a připravena k použití velká část silnic a železnic za poměrně krátkou dobu. I letiště Sendai, které vlna tsunami zcela zničila, bylo měsíc po katastrofě opět v provozu. V srpnu 2011 byla produkce u většiny zasažených firem na stejné úrovni jako před zemětřesením a ve čtvrtém čtvrtletí téhož roku vykázala japonská ekonomika růst HDP o 1,5 %.

Můžeme nalézt i určité pozitivní aspekty nejen této, ale i jiných přírodních katastrof. Jak uvádí Foltýn v časopisu Mezinárodní politika: „Obvykle je to vyšší sklon k úsporám jak na individuální, tak celonárodní úrovni, v regionálním měřítku pak přemísťování výroby z více do méně ohrožených oblastí. V regionu jihovýchodní Asie již podle některých zpráv tento *redemployment* začal – z pobřežních oblastí do vnitrozemí, z Japonska do zemí ASEAN atd. V některých ohledech to může pomoci znevýhodněným oblastem a prefekturám. Zdá se, že poroste úroveň pojištění osob i majetku a některé další pozitivní momenty.“⁵⁵ Lidstvo by proto mělo využít existenci přírodních pohrom ve svůj prospěch, budovat rozvojovou spolupráci a integraci (ta již funguje např. v uskupení ASEAN), podporovat vývoj zařízení a technologií, které by včas dokázaly varovat před hrozícím nebezpečím.

---

⁵⁵ FOLTÝN, J. Stín Černobyli nad východní a jihovýchodní Asií. *Mezinárodní politika*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2011, roč. 35, č. 7, s. 21. ISSN 0543-7962.

3 Obchodní spolupráce mezi Českou republikou a Japonskem

Vzájemná spolupráce mezi Českou republikou a Japonskem sahá již do období vzniku Československa v roce 1918. První diplomatické vztahy byly oficiálně navázány v roce 1920. Během 2. světové války se přidalo Japonsko na stranu nepřítele, a proto byla veškerá spolupráce přerušena. Po roce 1945 se československá zahraniční politika orientovala především na státy, které během války společně bojovaly proti nepříteli. V únoru 1948 došlo v Československu k politickému převratu a země byla připojena k Sovětskému svazu. Diplomatické vztahy byly obnoveny v roce 1957 v Londýně, kde byl podepsán Protokol o obnovení normálních styků mezi Československou republikou a Japonskem. Spolupráce probíhala především v oblasti kultury, vědy a výzkumu.

Dne 1. ledna 1993 vznikla Česká republika jako nový samostatný stát a Japonsko bylo mezi prvními zeměmi, které uznaly její nezávislost. Koncem ledna 1993 byly oficiálně navázány diplomatické styky a od té doby se komunikace a spolupráce mezi oběma zeměmi značně prohloubila. V roce 1994 došlo k výměně nót mezi velvyslanectvím Japonska a Ministerstvem zahraničních věcí ČR, která potvrdila následnictví smluv a dohod uzavřených mezi Japonskem a bývalým Československem. Jak uvádí Ministerstvo zahraničních věcí ČR: „V ekonomické oblasti se v současné době jedná o dvě smlouvy:

- *Smlouva mezi Československou socialistickou republikou a Japonskem o zamezení dvojího zdanění v oblasti daní z příjmu, Praha, 11. 10. 1977, vyhl. č. 46/1979 Sb.,*
- *Bilaterální smlouva ČR - Japonsko o sociálním zabezpečení. Smlouva byla podepsána v Praze dne 21. února 2008 a vstoupila v platnost dne 1. června 2009.*⁵⁶

---

⁵⁶ Japonsko: Obchodní a ekonomická spolupráce s ČR [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2012 [vid. 2012-03-13]. Dostupné z:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asie/japonsko/ekonomika/obchodni_a_ekonomicka_spoluprace_s_cr.html.

Vstupem České republiky do Evropské unie dne 1. května 2004 byly všechny bilaterální obchodní dohody ČR nahrazeny smlouvami uzavřenými mezi EU a třetími zeměmi v rámci společné obchodní politiky. Byla tak vypovězena **Obchodní dohoda mezi vládou České a Slovenské Federativní Republiky a vládou Japonska**, vyhl. č. 570/1992 Sb., jejíž platnost skončila 30. června 2004.

3.1 Zahraniční obchod mezi ČR a Japonskem

Spolupráce mezi zeměmi na ekonomické úrovni zaznamenala od roku 1993 značný pokrok. Podle Českého statistického úřadu bylo Japonsko 17. nejdůležitějším obchodním partnerem ČR v roce 2011. Bohužel je obchodní bilance s Japonskem po celou dobu pasivní, což dokazuje i vývoj ZO v posledních pěti letech viz Tab. 7.

Tab. 7: Vývoj zahraničního obchodu s Japonskem v letech 2007 - 2011

Rok	Vývoz		Dovoz		Bilance v mil. USD
	mil. USD	index v %	mil. USD	index v %	
2007	500,5	122,8	3 862,3	136,6	-3 361,8
2008	549,8	109,9	4 722,8	122,3	-4 173,0
2009	425,4	77,4	3 291,5	69,7	-2 866,1
2010	532,3	125,1	3 083,9	93,7	-2 551,6
2011	573,1	107,7	3 087,9	100,1	-2 514,8

Zdroj: *Databáze zahraničního obchodu* [online]. Český statistický úřad, 2012. [vid. 2012-03-05].
Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/stazo/STAZO.STAZO>.

Pozn.: Index představuje meziroční změnu v %

Rostoucí schodek obchodní bilance ZO je způsobený především velkým přílivem japonských investic do ČR. Japonské společnosti používají pro vstup na náš trh především přímé zahraniční investice (FDI), pomocí nichž budují nové výrobní podniky, do kterých následně dovážejí své vlastní japonské technologie.

V současné době působí v ČR 259 japonských společností, které zaměstnávají přes 45 000 pracovníků. Největším realizovaným projektem na českém území je závod Toyota Peugeot Citroën Automobile Czech, s. r. o. (TPCA) v Kolíně, kde se vyrábí osobní automobily

od roku 2005. Hodnota této investice přesahovala 1 miliardu eur a řadí se tak mezi největší investiční projekty ve střední Evropě. České republice patří čtvrté místo s největším počtem japonských výrobních společností v celé EU.

3.1.1 Dovoz z Japonska do ČR

Česká republika používá při dovozu zboží z Japonska celní sazebník TARIC. Jak uvádí Kamlerová ve své bakalářské práci: „*TARIC je integrovaný celní sazebník, který vydává Komise jednou ročně na základě Čl. 6 Nařízení Rady (EHS) č. 2658/87. Kódy TARICu používají členské státy na veškerý dovoz a vývoz zboží, popř. při obchodu mezi sebou. Tento sazebník slouží ke sledování statistik zahraničního obchodu Společenství a obchodu mezi členskými státy. TARIC je založen na kombinované nomenklatuře, která v sobě zahrnuje více než deset tisíc podpoložek. Jedná se tedy o ucelený systém, založený na kombinaci dvou údajů, a to číselného označení zboží a celního sazebního opatření.*“⁵⁷

Dovoz z Japonska do ČR a tedy i do ostatních zemí Evropské unie nepodléhá žádným množstevním omezením nebo licenčnímu řízení. V rámci mezinárodních bezpečnostních dohod stanovilo Japonsko vývozní omezení pouze na zboží a pokročilé technologie, které mohou být použity pro „dvojí účely“ jako je vývoj zbraní.

Podle údajů Ministerstva zahraničních věcí ČR působí v naší zemi 151 japonských obchodních firem. Mezi hlavní dovozce zboží z Japonska patří obchodní pobočky významných japonských výrobců registrovaných v České republice (např. Canon CZ, Honda Česká republika, Toyota Motor Czech, Bridgestone CR, Sony Czech, JVC Czech, Olympus C&S a další). Tomu také odpovídá komoditní skladba dovozu, kterou je možné shlédnout v Tabulce č. 8 na straně 65.

---

⁵⁷ KAMLEROVÁ, A. *Účtování DPH v obchodním styku v České republice, v rámci Evropské unie a ve vztahu ke třetím zemím z pohledu účetní jednotky sídlící v České republice*. Liberec, 2009, s. 49. Bakalářská práce (Bc.). Technická univerzita v Liberci, Ekonomická fakulta.

Tab. 8: Nejvíce dovážené komodity z Japonska v roce 2011

Název zboží	Stat. hodnota v tis. USD
Stroje kancelářské	347 770
Elektronky, rentgenky, diody, tranzistory ap., díly	298 714
Zařízení telekom., přísluř. přístrojů pro záz., reprodu. zvuku, obrazu	184 988
Automobily osobní aj. vozidla pro dopravu osob	149 671
Přístr. elek. ke spínání ap. obvodů elek., odpory aj.	134 274
Pneumatiky pryžové a duše	127 591
Díly a příslušenství vozidel motorových	125 668
Přístroje elektrické jn. (baterie, žárovky ap.)	125 510

Zdroj: Databáze zahraničního obchodu [online]. Český statistický úřad, 2012. [vid. 2012-03-08].
Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/stazo/STAZO.STAZO>.

3.1.2 Vývoz z České republiky do Japonska

Japonský zahraniční obchod se řídí především Zákonem o devizové regulaci a regulaci zahraničního obchodu (*Foreign Exchange and Foreign Trade Control Law*), který je doprovázen dalšími právními předpisy. Aby mohli exportéři své zboží v zemi prodat, musí splnit vysoké nároky na dodržení mnoha standardů z oblasti průmyslu, hygieny, bezpečnosti aj. Dohled nad dodržováním stanovených pravidel má na starosti Ministerstvo hospodářství, obchodu a průmyslu (*Ministry of Economy, Trade and Industry, METI*) a jeho příslušné agentury, Ministerstvo financí a Bank of Japan.

Pro vývoz do Japonska existují určitá omezení, kterými se musí řídit nejen ČR, ale i ostatní státy ve světě. Japonsko do značné míry chrání své domácí trhy a pro zahraniční subjekty je velmi těžké na ně proniknout. Země používá na ochranu trhu celní (tarifní) opatření, již zmiňovaný zákon o regulaci ZO a netarifní nástroje.

Japonské celní sazby jsou rozděleny do tří typů: **všeobecné celní sazby** a **dočasné celní sazby** vycházející z celního zákona (*Customs Tariff Law* a *Temporary Tariff Measures Law*), a dále pak **celní sazby vázané na WTO**, které vycházejí z uzavřených mezinárodních smluv. Japonsko musí poslední uvedený typ sazby upřednostnit a použít na daný druh zboží tehdy, když budou obě předešlé celní sazby vyšší.

Mezi **netarifní překážky** pro export do Japonska můžeme zařadit získání certifikátů a atestací prokazující např. bezpečnost, zdravotní nezávadnost, technickou spolehlivost, ekologické požadavky aj., které vycházejí z japonských norem a vyžadují tak určitý standard výrobků prodávaných na japonských trzích. Velký význam mají i **množstevní kvóty**, které země uplatňuje u potravinářských a zemědělských produktů.

Při vývozu do Japonska musí exportéři předložit doklady umožňující propustit zboží do země. Jedná se o:

- obchodní fakturu ve trojím vyhotovení,
- balicí list ve dvou kopiích,
- nákladní list,
- doklad o původu zboží např. v rámci systému všeobecných celních preferencí (General System of Preferences, GSP) s potvrzením, že zboží nebylo reexportováno přes třetí zemi.

Nejen tato opatření odrazují vývozce od vstupu na japonský trh. Problémem je také složitá distribuční síť, obtíže při navázání obchodních vztahů s japonskými partnery, jazyková bariéra a kulturní rozdíly.

I přes uvedené překážky nabízí japonský trh obrovské množství příležitostí pro české vývozce. U Japonců jsou atraktivní a oblíbené především tradiční české výrobky, mezi které se řadí chmel, slad a pivo, výrobky ze dřeva (hračky, nábytek z ohýbaného dřeva značky Ton), hudební nástroje, broušený krystal, bižuterie, křišťálové lustry, užitkové sklo a skleněné výrobky, přičemž české sklo dováží do Japonska od roku 1972 výhradně japonská společnost Meiwa, která má svoji organizační složku Meiwa Sales v Liberci. Největší podíl na vývozu ovšem tvoří komponenty pro automobilový a strojírenský průmysl. Přehled nejvíce vyvážených komodit za rok 2011 je možné vidět v Tab. 9 na str. 67.

Úspěch firmy ovšem nespočívá pouze ve splnění všech podmínek pro vpuštění zboží na trh. Japonci jsou velmi nároční zákazníci a perfekcionisté, kteří dbají především na kvalitu,

design a značku. Je velmi důležité přizpůsobit výrobky jejich vkusu, potřebám a neustále sledovat nové trendy, protože Japonci rádi zkouší nové věci.

Tab. 9: Nejvíce vyvážené komodity do Japonska v roce 2011

Název zboží	Stat. hodnota v tis. USD
Motory pístové s vnitřním spalováním a díly jn.	60 961
Kočárky dětské, hračky, hry a potřeby sportovní	58 654
Čerpadla a dopravníky na kapaliny a jejich díly	40 770
Dřevo jednoduše opracované, pražce železniční	30 919
Rudy, koncentráty kovů drahých, odpad, šrot, smetky	27 438
Čerpadla (ne na kapaliny), kompresory, ventilátory ap.	23 263
Díly a příslušenství vozidel motorových	22 449

Zdroj: *Databáze zahraničního obchodu* [online]. Český statistický úřad, 2012. [vid. 2012-03-13].
Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/stazo/STAZO.STAZO>.

3.1.3 Možnosti vstupu českého zboží na japonský trh

Pro exportéry z celého světa je velmi těžké proniknout na japonský trh přímou cestou. Důvodem je složitá a neefektivní distribuční síť. Než se zboží dostane do maloobchodu a ke konečnému spotřebiteli, projde několika velkoobchody, čímž se zvyšují náklady i cena a zboží se tak stává méně konkurenceschopné. Tento systém kritizují nejen vývozci, ale i japonští spotřebitelé. Nejlepším způsobem, jak dostat české výrobky do Japonska, je využít nepřímou cestu prostřednictvím místních zprostředkovatelů, anebo se mohou firmy rozhodnout vybudovat svoji vlastní distribuční síť v Japonsku, což vyžaduje poměrně vysoké investice.

a) Tradingové společnosti

Tradingové společnosti (*General Trading Companies*), zvané také „sogo shosha“, patří mezi velké zprostředkovatele, kteří zajišťují až 50 % japonského vývozu a 67 % dovozu. Tyto exportní domy mohou zajistit kromě samotného obchodu i další služby např. dopravu, skladování, manažerské služby, technologický transfer, poradenství, pojištění, poskytnout krátkodobý dodavatelský úvěr, převzít na sebe dodavatelská rizika apod.

V současné době mnoho japonských výrobních společností zakládá vlastní obchodní divize či dceřiné společnosti zaměřené na přímý dovoz od zahraničních subjektů. Díky tomu se mohou vyhnout dalšímu článku v distribučním řetězci a snížit své náklady. Z tohoto důvodu se tradingové společnosti snaží rozšířit možnosti svého působení do oblastí telekomunikací, informačních technologií, nanotechnologie, biotechnologie, bankovníctví, pojišťovnictví a dalších. Mezi hlavní komodity, se kterými japonské tradingové společnosti obchodují, patří nerostné suroviny (ropa, plyn, kovové rudy,...), potraviny, různé stroje a zařízení, chemikálie, textil a další. Z údajů Ministerstva zahraničních věcí ČR⁵⁸ dosahuje největšího podílu (až 20 %) na japonském dovozu a vývozu pět společností, které mají zastoupení i v České republice: *Mitsubishi Corporation, Mitsui&Co., Itochu Corporation, Sumitomo Corporation a Marubeni Corporation*.

Kromě sogo shosha existují v Japonsku menší specializované obchodní domy tzv. „senmon shosha“.

b) Licence a technologický transfer

Poskytnutí licence je poměrně rychlá a levná cesta jak vstoupit na japonský trh, aniž by bylo nutné vynaložit velké peněžní prostředky. Pokud česká firma nalezně důvěryhodného japonského zájemce, může mu prodat licenci a poskytnout práva na využívání něčeho ze svého vlastnictví např. užitných a průmyslových vzorů, ochranné známky, značky, know-how, technologie, atd.

Prostřednictvím technologického transferu je možné vzájemně zprostředkovávat nové znalosti, technologie, výrobní metody nebo výsledky vědecké práce. Cílem je předat nabyté znalosti jiným firmám, výzkumným institucím a dalším subjektům, které budou pokračovat v jejich vědeckém a technologickém rozvoji a aplikovat

---

⁵⁸ *Japonsko: Základní podmínky pro uplatnění českého zboží na trhu* [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. [vid. 2012-03-13]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asie/japonsko/ekonomika/zakladni_podminky_pro_uplatneni_ceskeho.html

získané poznatky do nových materiálů, postupů, výrobků a služeb, čímž se zvýší jejich konkurenceschopnost.

c) Joint venture

Jedná se o spojení zahraniční (české) a domácí (japonské) firmy, jejichž dohodou vznikne nový právní subjekt. Tato metoda vstupu na zahraniční trhy je velmi oblíbená a přináší s sebou velké výhody, mezi které patří například možnost vstupu na trh s omezenými finančními a lidskými zdroji, nižší riziko, zkušenosti a znalosti domácího obchodního partnera v oblasti právních předpisů a v orientaci na trhu, vyšší důvěryhodnost a lepší komunikace s místními úřady a další. Na druhou stranu i joint venture má své nevýhody v podobě dělby zisku mezi partnery, možnosti vzniku konfliktů v rámci řízení a rozhodování v podniku, dalšího směřování obchodní činnosti, realizace investic aj. Zahraniční firma tak musí být velmi opatrná ve výběru správného partnera, se kterým uzavře smlouvu o vzniku nové firmy. Navíc samotné navázání styku a pozdější vyjednávání s japonskými společnostmi vyžaduje připravenost a značnou míru trpělivosti, protože je velmi složité a zdoluhavé. Japonci jsou známí svojí rozvážností, potřebou získat co nejvíce informací, precizností a smyslem pro detail.

d) Reprezentační kancelář

Jedná se o poměrně jednoduchý způsob jak oslovit Japonce se zahraničními výrobky. Česká firma zřídí v Japonsku reprezentační kancelář a dosadí do ní svého reprezentanta. Tím bývá velmi často osoba znající místní prostředí, zvyky a kulturu, což umožňuje navázat kontakt s místními zákazníky a vybudovat u nich určitou míru důvěry. Náplní práce zvoleného zástupce je provádění průzkumu trhu, sbírání informací, nákup zboží, provádění reklamních kampaní a jiných propagačních akcí, osobní návštěvy zájemců o výrobky, jednání s úřady apod. Založení kanceláře nevyžaduje registraci u příslušného úřadu. Reprezentační kancelář **nemůže** provádět jakékoliv prodejní aktivity, zřizovat bankovní účty a pronajmout si majetek na vlastní jméno. Smlouvy týkající těchto záležitostí musí být podepsány v místě, kde sídlí zakládající firma.

e) **Branch office**

Založení pobočky je nejjednodušší cesta jak provozovat obchodní operace v Japonsku. Branch office může zahájit svoji činnost, jakmile je určen její zástupce a zaregistruje se u Úřadu pro právní záležitosti (*Legal Affairs Bureau*). Pobočka nemá status samostatného právního subjektu a je tedy součástí mateřské firmy, která přebírá veškerou odpovědnost za závazky vzniklé činností zřízené pobočky. Na rozdíl od reprezentační kanceláře **může** branch office zakládat bankovní účty a pronajímat si nemovitosti na své jméno.

f) **Dceřiná společnost**

Firma, která chce založit dceřinou společnost v Japonsku, musí vybrat její právní formu podnikání. Může mít podobu akciové společnosti (*Kabushiki-Kaisha*), společnosti s ručením omezeným (*Godo-Kaisha*), komanditní společnosti (*Goshi-Kaisha*) nebo veřejné obchodní společnosti (*Gomei-Kaisha*). Všechny typy dceřiných společností mohou být založeny splněním všech podmínek uvedených v zákoně. Jedná se tedy o samostatné právní subjekty s plnou právní subjektivitou. Nicméně mateřská firma nese jako kapitálový účastník odpovědnost za majetek a závazky vzniklé činností dceřiné společnosti.

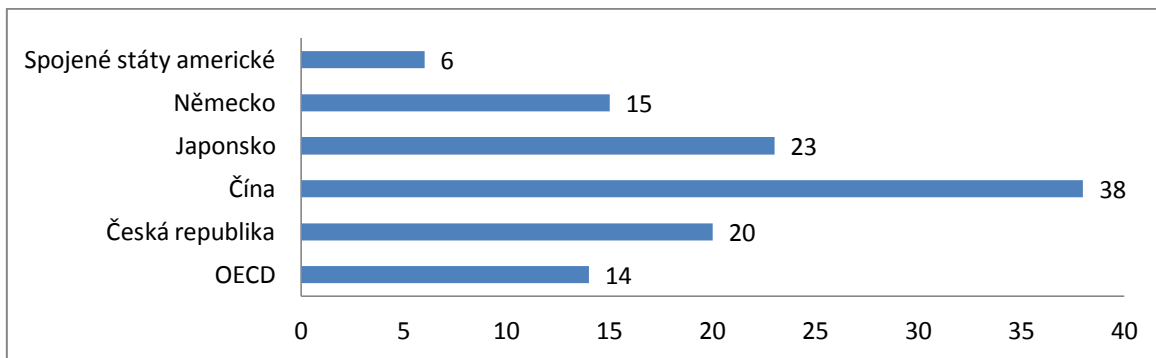
g) **Limited liability partnership (LLP)**

LLP patří mezi další možnosti, jak provádět obchodní činnost v Japonsku. Nejedná se o společnost, ale pouze o partnerskou spolupráci jednotlivců nebo firem s omezenou odpovědností. Limited liability partnership se zřizuje na základě smlouvy, ve které si partneři volně stanoví vnitřní pravidla. Japonské právo přesně nevymezuje činnost a povinnosti LLP, a proto je nutné vše zapracovat do smlouvy, aby nedocházelo ke konfliktům a případným nedorozuměním mezi partnery. Aby mohlo LLP vzniknout, musí být partnerství uzavřeno buď s jednotlivcem, který je obyvatelem Japonska, anebo s japonskou společností.

Zahájit podnikání v Japonsku není jednoduché, o čemž svědčí i velký počet překážek, za které jsou považovány příliš velká byrokracie, složitá legislativa, silná konkurence, existence monopolů, vzájemné propojení lokálních firem, obtížný přístup k pozemkům

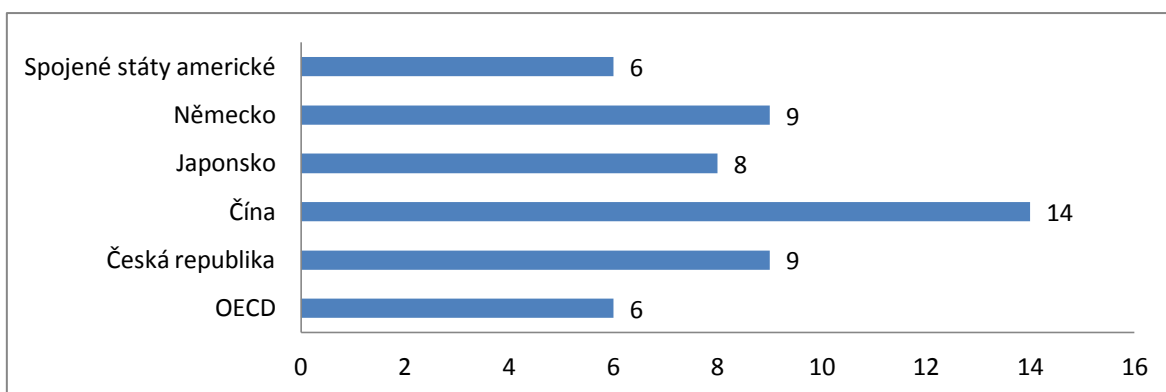
a jejich vysoké ceny, poměrně vysoké daně, předsudky japonského obyvatelstva vůči cizincům a dlouho trvající budování jejich důvěry, jazyková a kulturní bariéra, vyšší cena lidské práce, komplikovaná distribuční síť a jiné.

Přes všechny zmiňované překážky netrvá spustit obchodní činnost v Japonsku tak dlouho, jak by se zdálo, o čemž svědčí i Obr. 13 a Obr. 14.

Obr. 13: Průměrný počet dní potřebných pro založení podniku ve vybraných zemích

Zdroj: *Doing Business 2011: Making a Difference for Entrepreneurs* [online]. The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, 2010. [vid. 2012-03-16]. Dostupné z: <http://www.doingbusiness.org/~media/fpdkm/doing%20business/documents/annual-reports/english/db11-fullreport.pdf>.

Obr. 14: Počet kroků (procedur) potřebných pro založení podniku ve vybraných zemích

Zdroj: *Doing Business 2011: Making a Difference for Entrepreneurs* [online]. The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, 2010. [vid. 2012-03-16]. Dostupné z: <http://www.doingbusiness.org/~media/fpdkm/doing%20business/documents/annual-reports/english/db11-fullreport.pdf>.

České firmy úspěšně působící na japonském trhu

Možnost vstoupit na japonský trh, investovat nemalé peněžní prostředky a založit dceřiné společnosti, využily do současné doby čtyři české firmy působící v oblasti vyspělých technologií.

První z nich je **Moravia IT**, která působí úspěšně na japonském trhu od roku 2004. Společnost poskytuje integrované služby zákazníkům z oblasti informačních technologií, elektronického vzdělávání, biologických věd a finančních služeb, díky kterým mohou uvádět na světové trhy své produkty s vícejazyčným obsahem. Firma provádí lokalizace softwaru, testování produktů, internacionalizaci, vícejazyčné publikování a technické překlady. Za svoji konkurenční výhodu považuje společnost Moravia IT využívání nejnovějších technologií, které umožňují zdokonalovat její služby a infrastrukturu.

Jako druhá vstoupila na japonský trh liberecká společnost **Elmarco s. r. o.** Firma byla původně založena za účelem výroby plastových zařízení a systémů pro dávkování chemikálií pro polovodičový průmysl. Později navázala exkluzivní spolupráci s Technickou univerzitou v Liberci (TUL) týkající se výroby nanovláken. V současné době se společnost zabývá výrobou a prodejem zařízení určených k průmyslové výrobě nanovláknenných textilií, na jejichž vývoji se podílí včetně TUL i přední univerzity z Asie a z Ameriky. Elmarco zahájila činnost své pobočky v Japonsku v roce 2006 s cílem zaměřit své aktivity do výzkumu a vývoje v oblasti nanotechnologií a do rozvoje obchodní sítě v Asii a Pacifiku.

Třetí českou firmou s dceřinou společností (založenou roku 2006) je **Zoner software, a. s.**, která má své sídlo v Brně. Mezi její hlavní aktivity patří vývoj a distribuce software, poskytování internetových služeb souvisejících s prezentací na internetu a e-komercí, vydávání a distribuce knih.

Poslední ze čtyř společností je **INSTAR ITS Ostrava, a. s.**, která v roce 2008 založila v Japonsku společný podnik INSTAR ITS Japan, Inc. Tato pobočka byla založena za účelem dodávat japonským firmám komplexní řešení energetického managementu za použití vlastního vytvořeného softwarového produktu ENERGIS.

3.1.4 Významné organizace zřízené pro podporu vzájemného obchodu a podnikání v Japonsku

V případě, že firma uvažuje o vstupu na japonský trh, mohou jí být velmi nápomocny organizace, od kterých může získat potřebné informace k zahájení podnikání. V Japonsku existuje velké množství institucí, které se zabývají podporou mezinárodního obchodu. Budoucí obchodní partnery mohou české firmy najít také prostřednictvím výrobních a obchodních asociací, které vydávají informační bulletiny se zahraničními nabídkami. Za významné japonské organizace podporující mezinárodní obchod a podnikání můžeme považovat Japan External Trade Organization, Manufactured Imports Promotion Organization, Tokyo Business Entry Point, Chambers of Commerce and Industry.

Japan External Trade Organization (JETRO)

JETRO je vládní organizace založená roku 1958, která se zabývá podporou vzájemného obchodu a investicemi mezi Japonskem a zbytkem světa. Původně byla zaměřena na podporu japonského vývozu do zahraničí, ale vstupem do 21. století změnila svoji politiku a přesunula své zájmy směrem k podpoře přímých investic do Japonska a na pomoc středně velkým a malým japonským podnikům využít co nejvíce jejich vývozní potenciál. JETRO provozuje přes 70 kanceláří ve více než 50 zemích včetně České republiky, jejíž sídlo se nachází v Praze.

Firmám tato organizace pomáhá navázat přímý kontakt s obchodními partnery v Japonsku. Poskytuje jim aktuální informace o trzích, právních předpisech a omezeních, zvláštnostech typických pro jednotlivé regiony a o pobídkách jednotlivých prefektur, vydává statistiky a reporty týkající se obchodu a investic v Japonsku. JETRO provozuje tzv. *one-stop centra* na podporu podnikání v hlavních obchodních oblastech po celé zemi (v Tokiu, Yokohamě, Nagoye, Ósace, Kóbe a Fukuocce). Tato centra zvaná *Invest Japan Business Support Centers (IBSCs)* nabízejí zahraničním společnostem pod jednou střešou vše, co potřebují k tomu, aby mohly začít investovat v Japonsku. IBSCs disponují velkým množstvím důležitých obchodních informací a nabízejí možnost využít služeb odborníků z příslušných oborů, právníků, účetních, specialistů na informační a komunikační technologie, osvědčených poradců z oblasti sociálního pojištění aj. Centra navíc umožňují firmám

bezplatně využívat dočasné kancelářské prostory, zasedací a konferenční místnosti až 50 pracovních dní.

Manufactured Imports Promotion Organization (MIPRO)

Původně se jednalo o neziskovou organizaci založenou v roce 1978, jejímž účelem bylo podpořit dovozy zpracovaných výrobků do Japonska. Organizace zřídila mezinárodní výstavní síň a dovozní informační centrum v Ikebukuro Sunshine City, kde pořádala výstavy, semináře a prezentovala produkty zahraničních výrobců.

V roce 2004 byla organizace přejmenována na Manufactured Imports & Investment Promotion Organization (MIPRO). V současné době se zaměřuje na podporu globálních obchodních aktivit a na investice zahraničních společností v jednotlivých lokalitách. Mezi její hlavní činnosti patří i nadále pořádání výstav, poskytování rozsáhlých marketingových služeb a informací (výběr obchodních partnerů, stanovení cen, zvolení vhodných výrobků, výběr vhodné distribuční sítě,...), dále poradenství v právní a daňové oblasti, aj. Většinu informačních služeb poskytuje MIPRO zahraničním vývozcům zdarma. Navíc si mohou exportéři nechat otestovat zájem japonského obyvatelstva o jejich výrobek, který je nabízen ve speciálním obchodním středisku. Organizace mimo jiné vydává brožury a další publikace, ve kterých popisuje postupy a rady, jak založit vlastní podnik, dále informuje o japonských obchodních předpisech a postupech při dovozu nerostných surovin.

Tokyo Business Entry Point (TBEP)

Službu Tokyo Business Entry Point provozuje Tokijská metropolitní vláda. Jedná se o komplexní one-stop servis poskytující rozsáhlé množství informací a konzultační služby pro již existující pobočky zahraničních společností a pro firmy, které uvažují o vstupu na tokijský trh. TBEP nabízí zdarma informace a služby týkající se situace na trzích, podmínek pro získání povolení a licencí pro dovoz i vývoz, dostupnosti kancelářských prostor, spolupráce s univerzitami, s vědeckými institucemi či soukromými firmami, nabízí účasti na veletrzích a výstavách. Dále informuje o pobídkách Tokijské metropolitní vlády, poskytuje poradenství z právní a daňové oblasti či dojednává setkání s potenciálními obchodními partnery.

The Japan Chamber of Commerce and Industry (JCCI)

První obchodní a průmyslová komora v Japonsku byla založena v roce 1878 v Tokiu. Do roku 1892 vzniklo v městech po celém Japonsku (včetně Ósaky a Kóbe) dalších čtrnáct komor, které byly v témže roce sjednoceny do jedné organizace nesoucí název *Federation of Chambers of Commerce and Industry*. V roce 1922 byla přejmenována na dnešní *The Japan Chamber of Commerce and Industry* (Japonská obchodní a průmyslová komora). V současnosti nalezneme obchodní komoru téměř v každém větším japonském městě. Komory jsou v Japonsku označovány za společnosti se speciálním statusem, které vznikají a vykonávají svoji činnost na základě zvláštního vládního zákona *Chambers of Commerce and Industry Law*. Japonské obchodní a průmyslové komory mají určité charakteristiky:

- jsou regionální, v každém městě působí pouze jedna komora (vzhledem k tomu může mít komora ve velkých městech své vlastní pobočky),
- mezi jejich členy se řadí velké, střední i malé podniky z různých oblastí průmyslu,
- jsou veřejné, neziskové a nepolitické,
- jsou mezinárodní a mají stejnou strukturu jako komory v jiných zemích,
- mají svoji samosprávu, nezávislost, rozhodovací pravomoc členů je založena na dobrovolnosti.

Jednotlivé komory se liší ve své velikosti, rozsahu a úrovni poskytovaných služeb. Záleží na tom, jak silně jsou orientovány na mezinárodní obchod, tzn. jakým způsobem a jakými nástroji pomáhají svým členům v navazování zahraničních obchodních kontaktů.

Japonská obchodní a průmyslová komora je centrální organizací, která zahrnuje všechny místní komory. JCCI má důležité postavení a význam pro japonské hospodářství. Zastupuje lokální komory při prezentaci jejich návrhů vládě a dalším vládním i nevládním orgánům, hájí jejich zájmy, usiluje o prosazení jejich návrhů a pomáhá je implementovat. JCCI také hraje velmi důležitou roli v podpoře celonárodních projektů a v šíření informací týkajících se vládních politik a programů.

JCCI má svoji kancelář i v České republice. Jejími členy jsou japonské společnosti působící v naší zemi. Komora se všestranně zaměřuje na to, aby veškeré aktivity jejích členů probíhaly bez problémů a hladce. Zároveň podporuje a rozvíjí další ekonomickou spolupráci mezi ČR a Japonskem a prohlubuje vzájemné přátelské vztahy. Členové komory se pravidelně schází, navštěvují přednášky (celé v japonštině), které jim například pomáhají v orientaci v českých právních předpisech. Komora se také snaží vést diskuzi s příslušnými státními orgány ČR o zjednodušení postupů při získávání víz, uznávání kvalifikací a dalších dokladů.

Také v České republice nalezneme organizace určené k podpoře vzájemného obchodu s Japonskem. Za velmi významnou je považována agentura CzechInvest.

CzechInvest

Jedná se o příspěvkovou organizaci, která spadá pod Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR a která „*posiluje konkurenceschopnost české ekonomiky prostřednictvím podpory malých a středních podnikatelů, podnikatelské infrastruktury, inovací a získáváním zahraničních investic z oblasti výroby, strategických služeb a technologických center.*“⁵⁹ Agentura CzechInvest také reprezentuje ČR v zahraničí. Má svoje pobočky po celém světě včetně Japonska. Představuje naši zemi jako vhodného kandidáta pro umístění japonských investic a dále prezentuje činnost jednotlivých českých společností, o jejichž další rozvoj by mohli projevit japonští investoři zájem. Této možnosti například využila Textilní fakulta Technické univerzity v Liberci, kterou CzechInvest představil v Tokiu na veletrhu Nanotech 2011. Agentura jí umožnila uzavřít dohodu s univerzitou Shinshu v Japonsku týkající se společných výzkumných projektů, pořádání konferencí a seminářů a vzájemné výměně informací a publikací.

Nezanedbatelný význam mají pro zahraniční společnosti účasti na veletrzích a výstavách. Jedná se sice o poměrně nákladnou záležitost, na druhou stranu je to pro firmy ideální příležitost předvést svoje výrobky a navázat kontakty s japonskými obchodníky. V Japonsku se každoročně koná mnoho veletrhů a výstav, které mají různou prestiž

---

⁵⁹ *O CzechInvestu* [online]. CzechInvest, 2012 [vid. 2012-04-12]. Dostupné z: <http://www.czechinvest.org/o-czechinvestu>.

a zaměření. Podle magazínu *Český export*⁶⁰ patří mezi největší výstavy například potravinářská výstava v Asii FOODEX či největší světová nanotechnologická výstava Nanotech. Mezi nejvýznamnější veletrhy se řadí JATA zaměřený na cestovní ruch nebo veletrh JIMTOF určený pro vývozce obráběcích strojů. V případě výstav českého skla se ujímá organizace česká ambasáda v Tokiu, která k tomu nabízí své reprezentativní prostory.

Japonská vláda podporuje vstupy zahraničních firem na domácí trhy a snaží se postupně odstraňovat překážky zahraničního obchodu. Přímé zahraniční investice pro ni představují nové technologie a postupy, přinášejí nové produkty a služby, díky kterým se vytváří zdravé prostředí pro hospodářskou soutěž a vznikají nové trhy. Investice od zahraničních subjektů posilují japonskou ekonomiku a umožňují tvorbu nových pracovních míst, a proto jsou právem považovány za klíč k její revitalizaci.

---

⁶⁰ BAŠTA, M. Země vycházející šance. *Český export*, 2011. [online]. [vid. 2012-03-23]. Dostupné z: <http://ceskyexport.tyden.cz/clanek/zeme-vychazejici-sance/>.

Závěr

Japonsko je bezpochyby zemí, která si zaslouží obdiv i respekt od zbytku světa. Od druhé světové války, kdy bylo značně zdevastováno, prošlo znovuorozením a vypracovalo se během krátké doby ve světovou velmoc představující ekonomickou stabilitu a prosperitu. Bohužel začátkem 90. let nastal prudký zvrat a fenomén tzv. japonského ekonomického zázraku se zastavil. Přišlo desetileté období ekonomického útlumu a nejistoty, s jejichž následky se vyrovnává japonské hospodářství dodnes.

Jako jednu z hlavních příčin dlouhodobého zpomalení ekonomiky v 90. letech, v období označované za „ztraceného desetiletí“, můžeme považovat splasknutí spekulativní bubliny na trhu aktiv, která odstartovala vlnu problémů v podobě vysoce zadluženého obyvatelstva i firem a jejich neschopnosti splácet půjčky, které vedly k bankrotům a k růstu nezaměstnanosti. Banky, které vlastnily akcie pochybné hodnoty a které byly zavaleny nedobytnými půjčkami, se dostávaly též do existenčních problémů, protože neměly dostatek kapitálu na jejich krytí. To vyústilo ve ztrátu důvěryhodnosti a k poklesu objemu vkladů. Výrazným negativním prvkem byla také deflace, která komplikovala uzdravení ekonomiky. Domácnosti omezily svoji spotřebu, čímž ovlivnily činnosti firem, které byly nuceny dlouhodobě snižovat náklady i ceny svých výrobků a omezovat množství investic. Přestože japonská vláda i centrální banka podnikaly kroky pro stimulaci ekonomiky, nedosahovala jejich snaha příliš dobrých výsledků. Opatření přijatá v rámci monetární politiky, která měla zamezit deflaci, se jevila spíše jako pomalá a neúčinná. Velké vynakládání peněžních prostředků prostřednictvím expanzivní fiskální politiky, které přineslo pouze částečné účinky, představovalo především obrovský růst veřejného dluhu. Svůj význam měla i určitá pasivita v přijímání nutných reforem v oblasti penzijního systému, trhu práce s ohledem na stárnoucí populaci a dalších strukturálních reforem.

Japonské obyvatelstvo vstupovalo do nového tisíciletí s velkými obavami o budoucí vývoj země. Podnikatelské subjekty se potýkaly s nadbytečnými výrobními kapacitami a s vysokou zadlužeností. Banky pokračovaly v opatrném poskytování nových půjček, a tím odsoudily mnoho dalších firem k zániku. Navíc byly i nadále zahlceny poměrně velkým množstvím nedobytných půjček. Ve společnosti tak převládaly spíše pocity bezradnosti, skepse a pesimismu. Až příchod nového premiéra Junichira Koizumiho

v roce 2001 dal Japoncům novou naději. Svoji činnost ve vládě zasvětil k provedení nutných reforem a nasměrování japonského hospodářství k lepším časům. Předseda vlády provedl potřebnou reorganizaci vládních orgánů, nechal vytvořit nový úřad CEF, který se stal klíčovým poradním orgánem japonské vlády a který umožnil izolaci hospodářské politiky od vlivu různých zájmových skupin zastupovaných úředníky z jednotlivých ministerstev. I přes problémy na politické scéně v podobě odporu opozice a některých rebelujících poslanců z vlastní strany se během Koizumiho éry povedlo provést mnoho důležitých reforem přes privatizaci Japonské pošty a dalších státních podniků po změny ve fiskální, daňové, finanční, průmyslové a sociální oblasti, trhu práce a procesu tvorby státního rozpočtu.

Díky provedeným reformám za vlády Koizumiho nabrala japonská ekonomika nový dech a vstoupila do největší expanze od 2. světové války. Hnacím motorem se staly exporty především do Číny a USA. Důvěra domácností, podniků a zahraničních investorů začala růst, což se odrazilo i v poklesu nezaměstnanosti a v růstu domácí poptávky. Po provedené fiskální konsolidaci se podařilo zastavit navyšování veřejného dluhu a poprvé po dlouhé době se míra inflace dostala do kladných čísel. Podařilo se stabilizovat i situaci v bankovním sektoru, který byl zbaven více jak poloviny nedobytných půjček. Nic nenavštěvovalo tomu, že by se měl pozitivní růstový trend zastavit.

Na podzim roku 2008 zasáhla celý svět hospodářská a finanční krize, která výrazně ovlivnila i ekonomický vývoj Japonska. Ukázalo se, jak silně je země závislá na vývozech do ostatních zemí světa a na jejich poptávce. Ta začala klesat a podnikatelské subjekty byly nuceny omezit svoji výrobu, snižovat počty zaměstnanců a mzdy. Rázem se Japonsko ocitlo v hluboké recesi a hledalo cestu, jak zvrátit hospodářský útlum. Hledání východiska znesnadňovala i situace na politické scéně. Nestabilita a střídání vlád se odrazilo v dalším prosazování reforem. Liberální demokratická strana utrpěla v předčasných volbách na podzim v roce 2009 citlivou porážku a byla vystřídána Demokratickou stranou Japonska.

Od poloviny roku 2009 až do současnosti dosahuje japonské hospodářství uspokojivých výsledků a tempo HDP se pohybuje v kladných hodnotách. Přesto se země potýká s poměrně vysokou mírou nezaměstnanosti, deflací a rekordním veřejným zadlužením ve výši 212 % HDP z roku 2011, které přimělo významné ratingové agentury snížit Japonsku hlavní rating a vyslat signál pro investory o možných budoucích problémech

týkající se schopnosti země dostát svým závazkům. Japonská vláda si je vědoma kritické situace, a proto již v červnu 2010 odsouhlasila a začala realizovat Strategii hospodářského růstu, jejímž cílem je dosáhnout dlouhodobé stability v ekonomice, ve veřejných financích, vytvořit pevný a spolehlivý systém sociálního zabezpečení a stimulovat domácí poptávku prostřednictvím výdajů ze státního rozpočtu, přičemž je nutné provést daňovou reformu, která umožní získat dostatek peněžních příjmů na výdajové krytí (např. zavedení daně z fosilních paliv, navýšení spotřební daně, aj). Za rok 2011 dosáhly státní výdaje 92,5 bil. JPY, z nichž 20 bil. tvořily náklady na dluhovou službu, zatímco daňové a ostatní příjmy činily necelých 48 bil. JPY. Zbytek musel být financován prostřednictvím emise dluhopisů. Pro rok 2012 předpokládá ministerstvo financí výdaje ve výši 90 bil. JPY a příjmy 42 bil. JPY.⁶¹ Jak si předsevzala vláda, snaží se schodek státního rozpočtu udržet na úrovni 44 bil. jenů a do budoucna ho i snižovat. Doposud Japonsko do značné míry spoléhá při financování schodkových rozpočtů na přebytky obchodní bilance (vývozy jsou klíčovým prvkem pro rozvoj ekonomiky, ale za rok 2011 byla obchodní bilance poprvé po třiceti letech ve schodku) a na soukromý sektor, který disponuje vysokou mírou úspor, o čemž svědčí fakt, že 95 % veřejného dluhu je drženo domácími subjekty (bankami, firmami a domácnostmi). Vzhledem k tomu, že se Japonsko potýká se stárnutím obyvatelstva a v budoucnosti i s jeho úbytkem, nebude možné nadále pokračovat ve financování tímto způsobem.

Vláda by měla vytvořit detailnější plán fiskální konsolidace, který by byl založen na víceletém rozpočtování zahrnující výdajové škrty, navýšení příjmů a udržení důvěry investorů. Nutností je zvýšit domácí spotřebu a provést další strukturální reformy v penzijní a sociální oblasti a provést změny na trhu práce, tzn. opustit systém celoživotního zaměstnání, snížit počty přechodných pracovníků, odstranit určitou diskriminaci při zaměstnávání žen a také se zbavit určitých předsudků vůči cizincům, kteří by chtěli v Japonsku pracovat.

V rámci monetární politiky je v současné době jedním z hlavních cílů centrální banky dosáhnout dlouhodobé cenové stability a vyhnout se deflační spirále. V důsledku stagnace přistoupila Bank of Japan na podzim roku 2010 ke komplexnímu uvolnění monetární

---

⁶¹ *Japan's Fiscal Condition 2011* [online]. Ministry of Finance, 2011 [cit. 2012-04-07]. Dostupné z: <http://www.mof.go.jp/english/budget/budget/fy2012/e20111224b.pdf>.

politiky v podobě snížení úrokové míry k téměř nulové hranici a nákupu aktiv určených pro financování bank a finančních institucí. Toto uvolňování monetární politiky je všeobecně vítáno, ale pokud by se situace v ekonomice nadále zhoršovala, musí být centrální banka připravena přistoupit k dalším opatřením, např. zvýšit objem nákupu aktiv, především státních dluhopisů.

Nejenže se Japonsko potýká s ekonomickými problémy, ale straší ho i obavy z přírodních katastrof. V březnu 2011 zasáhlo zemi silné zemětřesení a následná vlna tsunami, která způsobila velké ztráty na životech i na majetku a značně se promítla i do jejího hospodářského vývoje. Velké obavy vzbudila jaderná elektrárna Fukushima Daiichi, která byla poškozena přílivovou vlnou a z jejíchž útrob začaly unikat radioaktivní látky. Okamžitě byly odstaveny všechny jaderné reaktory kvůli běžné údržbě a kontrole. Před zemětřesením tvořila v Japonsku jaderná energie 30 % z celkového množství dodávané elektřiny. V současné době je aktivní pouze jeden z 54 reaktorů. Existují proto určité obavy z toho, jak budou zásobeny elektrickou energií domácnosti a podniky v létě, kdy vzrostou výrazně požadavky na chlazení a klimatizaci. V Japonsku vyvolává jaderná energie po březnové katastrofě silný strach i obavy z jaderné energie a odpor k znovuspuštění reaktorů. Nevyhnutelný je tak nárůst cen elektrické energie a ještě vyšší závislost Japonska na dovozu fosilních paliv. Navíc hrozí nebezpečí přesunu výrobních kapacit do jiných zemí. I přes veškeré problémy, které zemětřesení způsobilo, se Japonsko obdivuhodně vzpamatovalo. Za poměrně krátkou dobu se život do většiny zničených oblastí vrátil a zasažené podniky obnovily svoji výrobu.

Z hlediska vzájemné obchodní spolupráce mezi Českou republikou a Japonskem se dá říci, že neexistují žádné závažné překážky v obchodování mezi podnikatelskými subjekty. Japonsko je pro Českou republiku významný obchodní partner, ale z velké části je naše země především příjemcem japonských investic a výrobků, o čemž svědčí i pasivní bilance zahraničního obchodu. Vývoz českých firem do Japonska představuje určitá úskalí, se kterými se musí subjekty vyrovnat. Jedná se především o tarifní a netarifní nástroje sloužící k ochraně japonského trhu, komplikovanou distribuční síť, kulturní rozdíly, jazykovou bariéru či náročnost zákazníků. Pokud se ovšem podniky odhodlají překonat veškeré překážky, mohou získat dlouhodobého, spolehlivého obchodního partnera a nové odbytiště pro své výrobky či služby. Navíc existují v Japonsku i v České republice

organizace či agentury, které poskytují velké množství informací o jednotlivých právních předpisech, omezeních či normách a pomáhají firmám zahájit podnikání v zemi vycházejícího slunce. Japonsko by bylo samo proti sobě, kdyby se nesnažilo postupně odstraňovat překážky zahraničního obchodu. Přímé zahraniční investice zahraničních subjektů umožňují posilovat japonskou ekonomiku, vytvářet nová pracovní místa a zdravé konkurenční prostředí.

Japonsko má před sebou velký kus cesty. Současná vláda ale i ty následující budou nuceny provést nelehká rozhodnutí, která povedou k uzdravení japonské ekonomiky, k její stabilitě a budoucí prosperitě. Důležité je pro zemi neztratit důvěru ostatních zemí světa, investorů, podnikatelských subjektů či finančních institucí, a pomocí disciplíny, trpělivosti, šetrnosti a píle dosáhnout stanovených cílů.

Seznam použité literatury

Citace

BAŠTA, M. Země vycházející šance. *Český export*. [online]. [vid. 2012-03-23]. Dostupné z: <http://ceskyexport.tyden.cz/clanek/zeme-vychazejici-sance/>.

CIHELKOVÁ, E., et al. *Světová ekonomika: nové jevy a perspektivy*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2001. s. 117. ISBN 80-7179-311-6.

FOLTÝN, J. Stín Černobylu nad východní a jihovýchodní Asií. *Mezinárodní politika*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2011, roč. 35, č. 7, s. 21. ISSN 0543-7962.

FÜRST, R. Asijská krize tři roky poté. *Mezinárodní politika*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2000, roč. 24, č. 9, s. 10. ISSN 0543-7962.

KAMLEROVÁ, Anna. *Účtování DPH v obchodním styku v České republice, v rámci Evropské unie a ve vztahu ke třetím zemím z pohledu účetní jednotky sídlící v České republice*. Liberec, 2009, s. 49. Bakalářská práce (Bc.). Technická univerzita v Liberci, Ekonomická fakulta.

KUPKA, Jan. *Japonská ekonomika na počátku 21. století*. Liberec, 2010, s. 56-57. Diplomová práce (Ing.). Technická univerzita v Liberci, Ekonomická fakulta.

KRAFT, J. a J. FÁREK. *Světová ekonomika a ekonomická integrace v období globalizace*. 2. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2008, s. 115, 118. ISBN 978-80-7372-413-9.

Japonsko: Ekonomická charakteristika země [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2012. [vid. 2012-01-19]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asie/japonsko/ekonomika/ekonomicka_charakteristika_zeme.html

Japonsko: Zahraniční obchod země [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2012. [vid. 2012-03-01]. Dostupné z:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asie/japonsko/ekonomika/zahranicni_obchod_zeme.html

Japonsko: Obchodní a ekonomická spolupráce s ČR [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2012. [vid. 2012-03-01]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asie/japonsko/ekonomika/obchodni_a_ekonomicka_spoluprace_s_cr.html

Japonsko: Základní podmínky pro uplatnění českého zboží na trhu [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2012. [vid. 2012-03-01]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asie/japonsko/ekonomika/zakladni_podminky_pro_uplatneni_ceskeho.html

OECD Economic Outlook [online]. Paris: OECD Publishing, 2007, vol. 82, no. 1, s. 270 [vid. 2011-12-14]. ISBN: 978-92-64-03449-5. Dostupné z: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/economics/oecd-economic-outlook-volume-2007-issue-1_eco_outlook-v2007-1-en

STUHLÍKOVÁ, Zuzana. *Japonská ekonomika: faktory vývoje a hospodářské cykly*. Praha, 2008, s. 72. Disertační práce (Ph.D.). Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta mezinárodních vztahů.

Special report: Japan's election. Koizumi gets his way [online]. The Economist, 2005. [vid. 2011-12-16]. Dostupné z: <http://www.economist.com/node/4400754>

Special report: Still work to be done. Japan's labour market is becoming more flexible, but also more unequal [online]. The Economist, 2007. [vid. 2012-02-08]. Dostupné z: <http://www.economist.com/node/10169940>

URIU, Robert. Japan in 2003: Muddling Ahead? *Asian Survey*. University of California Press, 2004, r. 44, č. 1, s. 168-181. ISSN 0004-4687.

Bibliografie

BLOMSTRÖM, Magnus and et al. *Structural Impediments to Growth in Japan*. 1st ed. Chicago: University Of Chicago Press, 2003. ISBN 0-226-06021-7

CALLEN, Tim and Warwick J. McKIBBIN. *Policies and Prospects in Japan and The Implications for the Asia-Pacific Region*. Working Paper No. 01/131. Washington, D. C.: International Monetary Fund, 2001, s. 8-13.

CIHELKOVÁ, E., a kolektiv. *Světová ekonomika - základní rysy a tendence vývoje*. Praha: Oeconomica, 2004. ISBN 80-245-0687-4.

CIHELKOVÁ, E., HOLUB, A. a JAKŠ, J. *USA – Japonsko – SRN*. 2. dotisk 2. vyd. Praha: Oeconomica, 2005. ISBN 80-245-0594-0.

CIHELKOVÁ, E., J. KŘÍŽOVÁ, H. KUNEŠOVÁ a D. MARTINČÍK. *Světová ekonomika: nové jevy a perspektivy*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2001. ISBN 80-7179-311-6.

FLATH, David. *The Japanese Economy*. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2005. ISBN 0-19-927861-X.

KANAYA, Akihiro and David WOO. *The Japanese Banking Crisis of the 1990s: Sources and Lessons*. Working Paper No. 00/7. Washington, D. C.: International Monetary Fund, 2000, s. 32.

KRAFT, J. a J. FÁREK. *Světová ekonomika a ekonomická integrace v období globalizace*. 2. vyd. Liberec. Technická univerzita v Liberci, 2008. ISBN 978-80-7372-413-9.

KUPKA, Jan. *Japonská ekonomika na počátku 21. století*. Liberec, 2010, 78 s. Diplomová práce (Ing.). Technická univerzita v Liberci, Ekonomická fakulta.

STRNAD, P. a A. KRAUSOVÁ. *Mezinárodní marketing*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2008. ISBN 978-80-7372-384-2.

STUHLÍKOVÁ, Zuzana. *Japonská ekonomika: faktory vývoje a hospodářské cykly*. Praha, 2008, 180 s. Disertační práce (Ph.D.). Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta mezinárodních vztahů.

Internetové zdroje

BAŠTA, M. Země vycházející šance. *Český export*. [online]. [vid. 2012-03-23]. Dostupné z: <http://ceskyexport.tyden.cz/clanek/zeme-vychazejici-sance/>.

Bank of Japan Statistics [online]. Bank of Japan, 2011. [vid. 2011-12-14]. Dostupné z: <http://www.boj.or.jp/en/statistics/boj/other/discount/cdab0100.csv>.

Business in Japan: Japan's labour market is becoming more flexible, but also more unequal [online]. The Economist, 2007 [vid. 2012-02-06]. ISSN 0013 – 0613. Dostupné z: <http://www.economist.com/node/10169940>.

ČR je čtvrtou nejatraktivnější zemí pro investice do služeb [online]. CzechInvest, 2007. [vid. 2012-03-10]. Dostupné z <http://www.czechinvest.org/investice-do-sluzeb>.

ČSÚ. *Zahraniční obchod České republiky* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2011. [vid. 2012-03-05]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/9C003BC95E/\\$File/6001111204a.pdf](http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/9C003BC95E/$File/6001111204a.pdf).

DICKIE, Mure. Japanese Economy: A glimmer of growth. *Financial Times* [online]. The Financial Times Limited, 2012 [vid. 2012-04-09]. Dostupné z: <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/bcd939f4-7371-11e1-94ba-00144feab49a.html#axzz1rYn8sjGC>.

Databáze zahraničního obchodu [online]. Český statistický úřad, 2011. [vid. 2012-03-05]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/stazo/STAZO.STAZO>.

Doing Business 2011: Making a Difference for Entrepreneurs [online]. The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, 2010 [vid. 2012-03-16]. ISBN 978-0-8213-7960-8. Dostupné z: <http://www.doingbusiness.org/~media/fpdkm/doing%20business/documents/annual-reports/english/db11-fullreport.pdf>.

Elmarco [online]. [vid. 2012-03-21]. Dostupné z: <http://www.elmarco.com>.

FLATH, David and Tatsuhiko NARIU. *The complexity of wholesale distribution channels in Japan* [online]. Columbia University, 1991 [vid. 2012-03-14]. Dostupné z: <http://academiccommons.columbia.edu/catalog/ac:107216>.

Financial Service Agency [online]. [vid. 2011-12-14]. Dostupné z: <http://www.fsa.go.jp/news/newse/e20030207-1/04.pdf>.

Foreign Exchange Rates, 30th March 2012 [online]. Bank Of Japan, 2012 [vid. 2012-04-09]. Dostupné z: <http://www.boj.or.jp/en/statistics/market/forex/fxdaily/2012/fx120330.pdf>.

G8 Information Centre. *Statement of the G6 Finance Ministers and Central Bank Governors (Louvre Accord), 1987* [online]. [vid. 2011-12-14]. Dostupné z: <http://www.g8.utoronto.ca/finance/fm870222.htm>.

Historical Statistics of Japan, Chapter 14 [online]. Ministry of Internal Affairs and Communications: Statistic Bureau, 2011. [vid. 2011-12-14]. Dostupné z: <http://www.stat.go.jp/english/data/chouki/14.htm>.

Historical Statistics of Japan, Chapter 18 [online]. Ministry of Internal Affairs and Communications: Statistic Bureau, 2011. [vid. 2011-12-14]. Dostupné z: <http://www.stat.go.jp/english/data/chouki/18.htm>.

Historical Statistics of Japan, Chapter 22 [online]. Ministry of Internal Affairs and Communications: Statistic Bureau, 2011. [vid. 2011-12-14]. Dostupné z: <http://www.stat.go.jp/english/data/chouki/22.htm>.

HUMBER, Yuriy and Yuji OKADA. *Japan May Get 'Good Tepco, Bad Tepco' in Government Takeover* [online]. Bloomberg Businessweek, 2011 [vid. 2012-02-08]. Dostupné z: <http://www.businessweek.com/news/2011-12-30/japan-may-get-good-tepco-bad-tepco-in-government-takeover.html>.

iDNES.cz [online]. [vid. 2012-02-08]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/fukusimou-otrasly-dalsi-vybuchy-a-japonsko-vydesil-unik-radiace-php/zahranicni.aspx?c=A110315_013410_zahranicni_ipl.

INSTAR ITS [online]. [vid. 2012-03-21]. Dostupné z: <http://www.instar.cz>.

Investing in Japan [online]. Japan External Trade Organization, 2012 [vid. 2012-03-16]. Dostupné z: http://www.jetro.go.jp/en/invest/setting_up/laws/section1/.

Japan's Fiscal Condition 2011. [online]. Ministry of Finance, 2011 [vid. 2012-01-15]. Dostupné z: <http://www.mof.go.jp/english/budget/budget/fy2012/e20111224b.pdf>.

Japan's changing demography. Cloud, or linings? [online]. The Economist, 2007. [vid. 2012-02-06]. ISSN 0013 – 0613. Dostupné z: <http://www.economist.com/node/9539825>.

Japan's economic outlook following the 11 March 2011 Earthquake [online]. Paris: OECD, 2011 [vid. 2012-02-10]. Dostupné z: http://www.oecd.org/document/25/0,3746,en_2649_37443_47675097_1_1_1_37443,00.html.

Japan Monthly Statistics, Labour and Wages [online]. Ministry of Internal Affairs and Communications: Statistic Bureau, 2011 [vid. 2011-12-14]. Dostupné z: <http://www.stat.go.jp/english/data/getujidb/index.htm>.

Japan's trade balance [online]. The Economist, 2012 [vid. 2012-03-13]. ISSN 0013-0613. Dostupné z: <http://www.economist.com/node/21542794>.

Japan's measures including barriers to trade and investment [online]. Ministry of Foreign Affairs [vid. 2012-03-10]. Dostupné z: <http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/australia/study0504/chapter4-2.pdf>.

Japan External Trade Organization [online]. [vid. 2012-03-22]. Dostupné z: <http://www.jetro.go.jp/>.

Japonská komora obchodu a průmyslu v České republice [online]. [vid. 2012-04-12]. Dostupné z: <http://www.nihonshokokai.cz/cesky/>.

Japonsko: Ekonomická charakteristika země [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2012 [vid. 2012-01-19]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asie/japonsko/ekonomika/ekonomicka_charakteristika_zeme.html.

Japonsko: Finanční a daňový systém [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2012 [vid. 2011-12-17]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asi/japonsko/ekonomika/financi_a_danovy_sektor.html.

Japonsko: Investiční klima [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2012 [vid. 2012-03-13]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asi/japonsko/ekonomika/investicni_klima.html

Japonsko: Obchodní a ekonomická spolupráce s ČR [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2012 [vid. 2012-03-13]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asi/japonsko/ekonomika/obchodni_a_ekonomicka_spoluprace_s_cr.html.

Japonsko: Základní podmínky pro uplatnění českého zboží na trhu [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. [vid. 2012-03-13]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asi/japonsko/ekonomika/zakladni_podminky_pro_uplatneni_ceskeho.html

Japonsko: Zahraniční obchod země [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2012 [vid. 2012-01-19]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asi/japonsko/ekonomika/zahranicni_obchod_zeme.html

Japonské investice: Česko drží náskok před konkurencí [online]. CzechInvest, 2008. [vid. 2012-03-09]. Dostupné z: <http://www.czechinvest.org/japonske-investice-cesko-drzi-naskok-pred-konkurenci>.

JONES, Randall S. and Byungseo YOO. *Japan's New Growth Strategy to Create Demand and Jobs* [online]. OECD Publishing, 2011. [vid. 2012-01-22]. ISSN 1815-1973. Dostupné z: http://www.oecd-ilibrary.org/economics/japan-s-new-growth-strategy-to-create-demand-and-jobs_5kg58z5z007b-en.

KRUGMAN, Paul R. *Further notes on Japan's liquidity trap* [online]. [vid. 2011-12-16]. Dostupné z: <http://web.mit.edu/krugman/www/liquid.html>.

Manufactured Imports and Investment Promotion Organization [online]. [vid. 2012-03-22]. Dostupné z: <http://www.mipro.or.jp/english/>.

Margaret Thatcher Foundation. *Announcement the Ministers of Finance and Central Bank Governors, 1985* [online]. [vid. 2011-12-14]. Dostupné z: <http://www.margaretthatcher.org/document/109423>.

Market entry guide Japan [online]. The Government of the Grand Duchy of Luxembourg, 2009. [vid. 2012-03-16]. Dostupné z: <http://www.luxembourgforbusiness.lu/sites/default/files/Japan.pdf>.

Moravia Worldwide [online]. [vid. 2012-03-21]. Dostupné z: <http://www.moravia-it.cz/Home.aspx?CultureAlias=cs-CZ>.

NANTO, Dick K., William H. COOPER and J. Michael DONELLY. *Japan's 2011 Earthquake and Tsunami: Economic Effects and Implications for the United States*. [online]. Congressional Research Service, 2011 [vid. 2012-02-10]. Dostupné z: <http://fpc.state.gov/documents/organization/159785.pdf>.

The Tohoku Pacific earthquake: Economic consequences [online]. Paris: OECD, 2011 [vid. 2012-02-10]. Dostupné z: http://www.oecd.org/document/8/0,3746,en_2649_201185_47347080_1_1_1_1,00.html.

O CzechInvestu [online]. CzechInvest, 2012 [vid. 2012-04-12]. Dostupné z: <http://www.czechinvest.org/o-czechinvestu>.

OECD Economic Surveys: Japan 1997 [online]. Paris: OECD Publishing 1997. [vid. 2011-12-14]. ISBN 92-64-15429-9. Dostupné z: http://www.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-economic-surveys-japan-1997_eco_surveys-jpn-1997-en.

OECD Economic Surveys: Japan 2008 [online]. Paris: OECD Publishing, 2008, s. 51-52. [vid. 2011-12-17]. ISBN 978-92-64-04306-0.

OECD Economic Surveys: Japan 2009 [online]. Paris: OECD Publishing, 2009 [vid. 2012-01-20]. ISBN 978-92-64-05456-1. Dostupné z: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/economics/oecd-economic-surveys-japan-2009_eco_surveys-jpn-2009-en.

OECD Economic Surveys: Japan 2011 [online]. OECD Publishing, 2011 [vid. 2012-01-20]. ISBN 978-92-64-09313-3. Dostupné z: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/economics/oecd-economic-surveys-japan-2011_eco_surveys-jpn-2011-en.

Outline of Tariff and Duty Rates System [online]. Japan Customs, 2012 [vid. 2012-03-10]. Dostupné z: <http://www.customs.go.jp/english/summary/tariff.htm>.

Parliamentary Elections in Japan - Results Lookup [online]. Election Resources on the Internet, 2009 [vid. 2012-02-04]. Dostupné z: <http://electionresources.org/jp/representatives.php?election=2009>.

Peníze.cz [online]. [vid. 2011-12-14]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/zpravy-z-trhu/193608-makro-japonsko-uznalo-pokrok-ciny-jako-druhe-nejvetsi-svetove-ekonomiky>.

Policy Speech By Prime Minister Junichiro Koizumi to the 151st Session of the Diet, 2001 [online]. Ministry of Foreign Affairs of Japan, 2001. [vid. 2011-12-14]. Dostupné z: <http://www.mofa.go.jp/announce/pm/koizumi/speech0105.html>.

Review of Export Regulations in Response to International Agreements [online]. Ministry of International Trade and Industry, 2000 [vid. 2012-03-10]. Dostupné z: <http://www.meti.go.jp/english/topic/data/eEXRegue.html>.

Special report: Japan's election. Koizumi gets his way [online]. The Economist, 2005 [vid. 2011-12-14]. ISSN 0013 – 0613. Dostupné z: <http://www.economist.com/node/4400754>.

Special report on Japan 2010 [online]. The Economist, 2010 [vid. 2012-02-06]. ISSN 0013-0613. Dostupné z: [http://www.economist.com/specialreports?year\[value\]\[year\]=2010&category=All](http://www.economist.com/specialreports?year[value][year]=2010&category=All).

Special report on Japan 2010: Into the unknown [online]. The Economist, 2010 [vid. 2012-02-06]. ISSN 0013-0613. Dostupné z: <http://www.economist.com/node/17492860>.

Structural reform of the Japanese economy: Basic policies for macroeconomic management [online.] Cabinet Office. [vid. 2011-12-14]. Dostupné z: <http://www5.cao.go.jp/keizai-shimon/english/publication/010621.html>.

The Japan Chamber of Commerce and Industry [online]. [vid. 2012-03-23] Dostupné z: <http://www.jcci.or.jp/home-e.html>.

The New Growth Strategy [online]. Ministry of Economy, Trade and Industry, 2011 [vid. 2012-01-20]. Dostupné z WWW: <http://www.meti.go.jp/english/policy/economy/growth/index.html>.

The Statistical Handbook of Japan 2011, Chapter 2 [online]. Ministry of Internal Affairs and Communications: Statistic Bureau, 2011. [vid. 2012-02-08]. Dostupné z: http://www.stat.go.jp/english/data/handbook/c02cont.htm#cha2_2.

The Statistical Handbook of Japan 2011, Chapter 8 [online]. Ministry of Internal Affairs and Communications: Statistic Bureau, 2011. [vid. 2012-02-02]. Dostupné z: <http://www.stat.go.jp/english/data/handbook/c08cont.htm>.

The Statistical Handbook of Japan 2011, Chapter 12 [online]. Ministry of Internal Affairs and Communications: Statistic Bureau, 2011. [vid. 2012-02-08]. Dostupné z: <http://www.stat.go.jp/english/data/handbook/c12cont.htm>.

The Statistical Handbook of Japan 2011, Chapter 11 [online]. Ministry of Internal Affairs and Communications: Statistic Bureau, 2011. [vid. 2012-03-01]. Dostupné z: <http://www.stat.go.jp/english/data/handbook/c11cont.htm>.

Tokyo Business Entry Point [online]. Tokyo Metropolitan Government, 2012 [vid. 2012-03-22]. Dostupné z: <http://www.tokyo-business.jp/eng/index.html>.

Trade Statistics of Japan [online]. Ministry of Finance, 2012. [vid. 2012-02-29]. Dostupné z: <http://www.customs.go.jp/toukei/srch/indexe.htm>.

Velvyslanectví České republiky v Tokiu [online]. [vid. 2012-03-20]. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/tokyo/cz/index.html>.

Velvyslanectví Japonska v ČR. *Informační bulletin: Deset let česko-japonských vztahů* [online]. Japonské informační a kulturní centrum, 2003 [vid. 2012-03-01]. Dostupné z: <http://www.cz.emb-japan.go.jp/bulletin/pdf/bulletin2003.pdf>.

World Economic Outlook, October 1999 [online]. Washington, D. C.: International Monetary Fund, 1999 [vid. 2011-12-14]. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/1999/02/1099ch7.pdf>.

World Economic Outlook, September 2002 [online]. Washington, D. C.: International Monetary Fund, 2002 [vid. 2011-12-14]. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2002/02/pdf/appendix.pdf>.

World Economic Outlook, April 2009 [online]. Washington, D. C.: International Monetary Fund, 2009 [vid. 2012-02-06]. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2009/01/pdf/tblpartb.pdf>.

World Economic Outlook, April 2011 [online]. Washington, D. C.: International Monetary Fund, 2011 [vid. 2012-02-06]. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2011/01/pdf/tblpartb.pdf>.

World Economic Outlook, April 2011 [online]. Washington, D. C.: International Monetary Fund, 2011 [vid. 2012-03-13]. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2011/01/pdf/text.pdf>.

World Economic Outlook Update, June 2011 [online]. Washington, D. C.: International Monetary Fund, 2011 [vid. 2012-02-08]. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2011/update/02/index.htm>.

ZONER software [online]. [vid. 2012-03-21]. Dostupné z: <http://www.zoner.cz>.